

Magyar állami, kormányzati és egyházi méltóságok, hazai és külföldi diplomaták, politikusok részvételével, valamint a magyar zsidó közösség rabbijainak, vezetőinek, képviselőinek jelenlétében a Mazsihisz átadta rendeltetésének a teljes körűen felújított Rumbach Sebestyén utcai zsinagógát. Az avatás előtt a tóra díszmenetben érkezett meg új otthonába.

A magyar állam 3,2 milliárdos támogatásával valósulhatott meg a

Az első mezűzét Novák Katalin családokért felelős tárca nélküli miniszter és Ronald S. Lauder, a Zsidó Világkongresszus elnöke helyezte el: e gesztussal a Mazsihisz kifejezte köszönetét a magyar kormány és a nemzetközi zsidó szervezetek segítségével. A második mezűzét – mivel komoly szerepet játszott a Rumbach felújításában – Kőnig Tamás építész rakta fel a még tanuló Kramer-Nagy Ráchel társaságában: e jelképes lépéssel az ifjúság is ott-

jeruzsálemi Szentélyben ültek volna. Am az épület mára megújult, újra a régi pompájában, fényében ragyog, s immár világossá válnak Dávid zsol-tárának szavai: az Örökkévaló így változtatja gyászunkat víg táncná és örömmé.

Frölich Róbert megköszönte mindazok munkáját, akiknek köszönhetően az épület megújult és újra szívét-lelkét melengető látványt nyújt. Ma itt egy zsinagóga született – fogalmazott –, és a zsinagóga dolga az, hogy kapocs legyen az anyagi és a spirituális világ között, ez a gyönyörű régi-új zsinagóga pedig méltó arra, hogy új kapocsként funkcionáljon a föld és az ég között. Az országos főrabbi a beszéde végén azt kívánta: amíg a zsinagóga ajtaja nyitva lesz, addig mindig legyenek itt zsidók, akik imáikkal kiemelkednek egy időre az anyagi világból és méltó örököseivé válhatnak e templom hagyományainak.

Magyarország kormánya támogatja, ha egy alkotó vallási közösség építkezésbe fog. Ha valami újjáépül, az kettős öröm, hiszen egyszerre mentjük meg a múlt egy darabját és készítünk valamit a jövőnek. Ha az újjáépítés ráadásul egy olyan közösség megerősödését segíti, amelyet a történelmi gonosz teljesen el akart pusztítani, akkor ez már hármas öröm. Ezt a hármas örömet jöttem megosztani önökkel a magyar kormány nevében, a haza nevében – mondta beszédében Novák Katalin családokért felelős tárca nélküli miniszter.

„Nemes feladat megmenteni egy épületet az enyészettől, ezért is támogattuk ezt az újjáépítést. De van ennél fontosabb okunk is: azt reméljük, hogy élet költözik e falak közé” – fogalmazott. Hozzátette: büszkék vagyunk rá, hogy ma Magyarország a zsidó közösség számára biztonságot nyújtó otthon, szabadon megélhetik hitüket, és a szükséges zsidó intézmények rendelkezésre állnak.

Lauder: A nagyszüleim esküvője volt ebben a zsinagógában

Büszkék vagyunk arra is – mondta Novák Katalin –, hogy míg másutt erősödik az antiszemitizmus, Magyarországon az elmúlt tíz évben több zsinagóga megnyitását ünnepelehttük közösen.

„Gratulálunk és köszönjük mindenkinek, akinek része volt abban, hogy ma együtt ünnepelhetjük az elkészült zsinagógát. Kívánc, hogy soha ne némuljon el itt az imádság szava, és legyen ez a hely a magyar zsidó kultúra egyik kiemelt otthona” – mondta a családokért felelős tárca nélküli miniszter.

Heisler András a tórával

Nehéz könnyek nélkül beszélni most – kezdte beszédét a Zsidó Világkongresszus elnöke. Szónoklatában kiemelte magyar gyökereit, valamint felmenőinek a Rumbach-zsinagógához fűződő szoros és személyes kapcsolatát elevenítette föl. Mint felidézte, sátoraljaúj helyi születésű nagymamája annak idején elvált, hogy hozzámeheessen későbbi férjéhez, egy poznani férfihoz, aki a zsidó vallási reform egyik kiemelkedő alakja volt. Budapesten kerestek rabbist, aki majd összeadja őket. Erre egyedül a Rumbach akkori vallási vezetője vállalkozott, de ortodox liturgia szerint. A nagyapja – elvei ellenére – belement az ortodox szertartásba, így a család számára örökké emlékezetes maradt ez az esküvő.

A házaspár az erősödő antiszemitizmus elől először Bécsbe, majd az Egyesült Államokba költözött, így már ott született meg Ronald S. Lauder édesanyja, majd 1944-ben ő maga. „Ha a nagyszüleim Budapesten maradtak volna, valószínűleg nem élik túl a vészorkszakot, és én sem állhatnék ma itt” – tette hozzá a világkongresszus elnöke.

A családban élénken élt Budapest és a Rumbach-zsinagóga emléke, így Ronald S. Lauder édesanyja sokáig álmodozott arról, hogy egyszer majd ő maga is megtekintheti a családi hagyományban oly kitüntetett szerepet játszó templomot, de erre – habár többször járt Budapesten – nem kerülhetett sor.

A családi emlékek miatt a Rumbach különleges hely számára. Ez az oka annak, hogy – tette hozzá – „habár általában nem szoktam elfogadni a zsinagógaavatásokra szóló meghívásokat, ide mégis eljöttem, és ez az oka annak, hogy nehéz itt könnyek nélkül beszélni most”.

Ronald S. Lauder végül köszönetet mondott Orbán Viktor miniszterelnöknek a zsinagóga felújításának támogatásáért, egyúttal halálját fejezte ki a

Beszélhetnének a magyar zsidóság virágzásáról éppen úgy, mint a pusztulásról, hiszen ezek a falak nemcsak az aranykor tanúi voltak, hanem a sötét napoké is, amelyek a zsidóság pusztulását hozták el.

A diplomata a beszédét ezzel zárta: „Izrael Állama, kormánya és népe nevében köszönetet mondok mindenkinek, aki a felújítást segítette, és e lista első helyén természetesen a magyar kormány áll.”

A Mazsihisz elnöke ünnepi beszédeben előljáróban köszönetet mondott mindazoknak, akik a felújítás négyéves folyamatában részt vettek, a kőművesektől az építészekig, a Mazsihisz szakmai vezetésétől a Rumbach-ház menedzsmentjéig, s köszönetét fejezte ki az Orbán Viktor vezette magyar kormánynak is, amely a felújításhoz szükséges 3,2 milliárd forintot biztosította.

Hozzátette: a kormány támogatásának köszönhetően több mint hetvenéves hányattatás után olyan multifunkcionális tér alakult ki, ahol – mint fogalmazott – „újra felhangozhatnak imáink ősi dallamai, ahol lehetőséget biztosítunk a zsidó közösség fejlődéséhez és fantasztikus kulturális, közművelődési és turisztikai aktivitást tudunk kifejteni, ami jó nekünk, jó Budapestnek és jó Magyarországnak”.

Heisler András a hetedik kerület zsidó negyedéről szólva azt mondta: elődeink – létrehozva a Do-hány–Rumbach–Kazinczy utca közötti, úgynevezett zsidó háromszöget – e környéken három különböző karakterű zsinagógát hagytak ránk örökül. „Habár mi tudjuk, hogy miben különböznek egymástól ezek a zsinagógák, a zsidó negyedként emlegetett városrész ma mégis egységes szövetet alkot.” Hozzáfűzte: méltán lehetünk büszkék a magyar zsidóságon belül egymás mellett élő hagyományokra, ezek léte és elfogadása láthatóan nem a Mazsihisz új keletű hóbortja, hiszen – mint mondta – „számunkra a zsidó közösség sokszínűsége alapérték”.

A Mazsihisz elnöke Ronald S. Lauderhez fordulva így folytatta: a napokban a világ tíz legjelentősebb nemzetközi zsidó szervezete egységes nyilatkozatot tett, és köszönet jár a Zsidó Világkongresszus elnökének azért, hogy segítette ezt a folyamatot, példát mutatva ezzel a zsidó egy-ség megeremtésére. Kifejtette: a zsidó szervezetek azt kérték az Európai Uniótól, hogy segítse a történelmi gyökerekkel és legitim képvisellel bíró felekezetek egyenrangú kezelését. Az európai zsidó élet sokszínűségét Ursula von der Leyen, az Európai Bizottság elnöke is érték-nek tartja – tette hozzá.

Az épület jövőjéről szólva a Mazsihisz elnöke azt mondta: „Álmaimban a Rumbach igazi együttélés házaként jelenik meg, hasonlóan egy ünnepi asztalhoz, ahol ott ülnek a családtagok, a közeli és távoli rokonok, a szomszédok, a barátok, a vallásunkra figyelő rab-bik, de még a városn átutazó idege-nek, kosztos diákok vagy éhező sze-gények is – mert mindannyiukért felelősséggel tartozunk, hiszen mindannyian Isten képmására terem-tettünk.”

Kácsor Zsolt
 Fotók: Szentgyörgyi Ákos

Az első ima (Zucker Immánuel főkantor)

Rumbach Sebestyén utcai zsinagóga külső-belső felújítása és rekonstrukciója, a munkálatok végére most került pont az épület ünnepélyes fel-avatásával.

Az ünnepségen többek között részt vett Ronald S. Lauder, a Zsidó Világkongresszus elnöke, Jákov Hadas-Handelsman, Izrael Állam budapesti nagykövete, Novák Katalin családokért felelős tárca nélküli miniszter, Erdő Péter katolikus bíboros-érsek, Balog Zoltán református püspök, Fabiny Tamás evangélikus elnök-püspök, továbbá Fónagy János nemzeti vagyonnal kapcsolatos parlamenti ügyekért felelős államtitkár, Karácsony Gergely, Budapest főpol-gármestere, Tóth József, Budapest XIII. kerületének polgármestere és Niedermüller Péter, Erzsébetváros polgármestere is.

A ceremónia a hagyományoknak megfelelően a tóra díszmenetével kezdődött: a díszes ruhába öltöztetett tekercest a Hitközség és a közösség rabbijai, vezetői, dolgozói által veze-tett menet vitte körbe a környező utcákban. A tóra Heisler Andrással, a Mazsihisz elnökével indult el az Emanuel-emlékfától, majd Mester Tamással, a BZSH elnökével érke-zett meg új lakhelye elé, az utcáról két bár micva fiú, Gordon Áron és Gordon Balázs vitte be a zsinagógá-ba, majd helyezte be a frigyszek-rénybe.

Amint azt Kiss Henriett, a Rumbach igazgatónöje az ünnep-lő közönség előtt elmondta: különleges és ritka nap ez a mai, hiszen a magyar neológ zsidó irányzat utol-jára az 1930-as években avatott zsin-a-gógát. Az avatás részeként három mezűzét helyeztek el a ház bejáratá-nál. Kiss Henriett kifejtette: jelké-pesnek szánták, hogy kiket kérnek meg a mezűzék áldással kísért felra-kására, így e tisztességben hatan részesültek.

országos főrabbi Dávid király háza-vató zsol-tárának szavait idézte, amely az Örökkévalóhoz szólva mondja: gyászomat víg örömmé vál-toztattad, eltávolítottad gyászruhá-mat, s felőveztél vigassággal, bol-dogsággal, örömmel. E szavak el-mondásához szükséges az áhítat – mondta a főrabbi –, s ehhez tudnunk kell, hogy ki előtt állunk, miért fohászzkodunk, s tisztában kell len-nünk vele, hogy mit mondunk.

Habár a vallásos zsidók ezt a zsol-tárt minden reggel elmondják, a sza-vak értelmét most értjük meg igazán, ezekben a pillanatokban, amikor körülnézünk ebben a csodálatosan felújított templomban – mondta a főrabbi, felidézve egy évvel eze-lőtti tisa beávhöz (azaz a jeruzsálemi első és második Szentély lerombolá-sának napjához) kötődő emlékét. Azon a gyásznapon a zsidók a még elhanyagolt, lepusztult állapotban lévő Rumbach-zsinagógában imá-dkoztak, s a környezetet azt a benyo-mást keltette, mintha a lerombolt

„Élő kapja a virágot, kavicsot a holtnak hantja”

Régi temetők látogatása akár ismeretterjesztő kirándulásként is felfogható, ha értő szemmel olvasuk a sírfeliratokat, pillantunk a jelképekre. A régi zsidó temetők különösen beszédesek, ha járatosak vagyunk a szokás- és hagyományrendszerben.

Miért és mióta állítanak sírkövet, merre tájolták őket, miért hagyják gondozatlanul a sírkertek növényeit, mit jelentenek a sírköveken szereplő szimbólumok? Utánajártunk a válasszoknak.

A zsidó vallás előírásai szigorú szabályokhoz kötik az elhunytak végső nyughelyének kialakítását, ezek az előírások évszázadok óta nem változtak. A messiáshit velejárója, hogy a sírhely az elhunyt tulajdona, megváltása örök időkre szól, e szokás ismerői és tisztelői ezért sem háborgatják a régi temetőket. A sírokat sírkövek jelölik. A Biblia szerint Ráchel tiszteletére állított először oszlopot Jákob, amely Ramat Ráchel (Ráchel magaslata) néven ma is zárandokhely. A kőállítási szokásnak kétféle eredetmagyarázata is van.

A Közel-Kelet köves, sivatagos földje nem nyújtott kellő védelmet a holttestnek, ezért a jó barátok, rokonnok követ hordtak az elhunyt fölé. Jótéteménynek számított, ha valaki arra járó követ helyezett el a síron.

Innen eredhet az a szokás, hogy virágok helyett kavicsokat tesznek a zsidó sírokra.

A kőállítás másik magyarázata rituális eredetű: az apai ágon papi családból származó férfiaknak – a kohanitáknak – tilos holttestekhez közelíteniük, ezért az ókori Izraelben szűkségesnek érezték a sírok messziről látható megjelölését, ne-hogy a papok négy könyök távolságánál jobban megközelítsék őket.

A szэфд temetkezési szokások szerint lapos, fektetett sírkövet használtak, míg a Magyarországon is elterjedt askenász változat az álló sztélet írta elő.

A holttestet lehetőség szerint még halála napján, de három napon belül mindenképpen el kell temetni. A halottat lábbal Jeruzsálem felé egyszerű, gyalulatlan fából készült koporsóba kell fektetni. Sírkövet a temetést követő gyászév elmúltával, az első évforduló napján szokás állítani az elhunyt fejénél. A sírkövön héber felirat szerepelhet az elhunyt nevével, dátummal, sírfelirattal, esetleg jelképekkel.

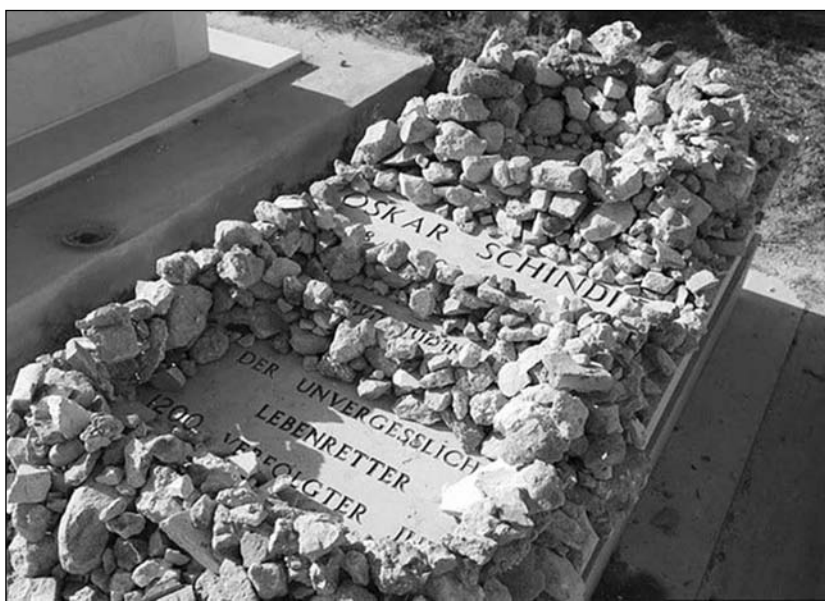
Emberalak nem, mert a Tízparancsolat tiltja az emberábrázolást és a faragott képek tiszteletét.

A fallal körbevett zsidó temetőket a városok szélén alakították ki, ám a települések gyakran körbenőtték őket, így idővel a régi sírkertek egy része a megnövekedett területű városok belső területeire került, és a helyhiány nagyon sűrű, sőt akár egymásra történő temetkezést is eredményezett.

A talmudi előírások szerint a temetői növényzetet nem szabad felhasználni. Ezért nem metszik, vágják a fákat, bokrokat, nem nyírják a fűvet. A zsidó sírkertek sokszor elhanyagoltnak tűnnek, holott a természetes környezet megóvása a cél, mivel a hagyomány szerint az **enyészettel nem szabad szembeszállni.**

Magyarország területén még az ókorból származnak az első zsidó síremlékek. Pannónia provinciában a légiókhoz kötődve jelentek meg a zsidó kereskedők. A rómaiak sírköveit használták fel: héber nyelven belülük vésték az elhunyt nevét, esetleg egy stilizált menórát, és gyakran az „Egy az Isten” feliratot. A régi római feliratok eltűntetésével nem foglalkoztak, sőt még a korábban a sírkőbe bevészt, számukra szigorúan tiltott emberábrázolás sem tántorította el az egykori megrendelőket.

Hazánk területén 1278-ból maradt fenn a legrégebbi héber nyelvű felirat.

Forrás: Pinterest/Aegitna

Ez a szövege: „Az örökkévalóságba tért Peszách, Péter fiának fejénél”. A budapesti Alagút utca és Pauler utca sarkán megtalált régi sírkövön olvasható. A sírkövek minőségi kőből készültek, ezért a későbbi korok előszeretettel használták fel őket építőanyagként. Több zsidó sírkő így maradt fenn az utókor számára, például az egykori budai karmelita kolostor falába beépítve.

A török hódoltságot követő betelepítés és betelepülés során több hullámban is érkeztek zsidók hazánk területére, így ebből a korból már számos temető, síremlék maradt fenn. Érdekes megfigyelni, hogy mivel a temetkezési szokásokhoz következetesen ragaszkodtak, az egymástól messze fekvő területeken felállított sírkövek is jelentős egyezéseket mutatnak. Az egyik betelepülési hullám Cseh- és Morvaországból indult, sírkövei elsősorban az északnyugati országrészre jellemzők, de távolabbi helyekre is eljutottak – hasonló sírköveket találunk Tatán, Pápán, Óbudán, de még Makón is, mint Prágában. A sírkövek formája nagyon jellegzetes: félköríves záródásúak, és a tetejükön meg a két sarkukon egy-egy gömböt helyeztek el.

Ugyanilyen területi hasonlóságot fedezhetünk fel a Bécsből elmene-kült és Burgenlandban, valamint a magyar-osztrák határ közelében letelepült zsidóság szomszédai között is: félköríves sírköveik íves részei volutában, azaz csigavonalban végződnek, ráadásul sokat közülük koronával díszítettek. A korona a tudást vagy az előkelő származást jelképezi.

A sírköveken területi elhelyezkedéstől függetlenül is számos jelkép, szimbólum szerepel.

A zsidó származásra utal a menóra, a chanukkai gyertyatartó és a Dávid-csillag is. A kancsomotívum is gyakran megjelenik. Ez Lévi törzsének leszármazottját jelöli, míg az áldást osztó kezek (kis- és gyűrűsujjak, középső és mutatóujjak összezárván, a gyűrűsujjak pedig összeérnek) a kohanita, vagyis papi származásra hívják fel a figyelmet.

A sófár, azaz a kosszarvból készült hajlított kürt a feltámadást jelképezi, mivel annak hangja jelzi majd a messiás eljövételét is. Növényi és állati szimbólumok is feltűnnek. A szőlőfürt az északeleti tájakon, a Galíciából betelepült zsidóságra jellemző: a vallási ragaszkodás és a családi élet jelképe. Szomorúfűz-ábrázolás is gyakran szerepel a sírköveken. A fűzfák elsősorban női sírokon láthatók, ugyanúgy, mint a galambok, a jóság és a szépség megtestesítői.

A sírköveken a személynéven, az apa megnevezésén túl az elhalálozás dátuma szerepel még, de ez a zsidó időszámítás szerinti, úgynevezett zsinagógai dátumként.

A születési dátum nem jelenik meg.

Az elhunytól elhalálozása évfordulóján minden évben megemlékez-

nek, nevezetes személyek, csodatevő rabbik esetén ez több évszázadon keresztül is fennmaradó szokássá válhat. Hazánkban például Reb Steiner Sája csodarabbi sírja vált zárandokhelyé Bodrogkeresztúron.

A zsidók egész országra kiterjedő letelepedését csupán az 1840. évi országgyűlés engedélyezte, ekkortól kezdődött meg a zsidóság asszimilációja, amely előbb-utóbb a temetkezési szokások megváltozásában is tükröződött. A 20. században a tömeges sírkögyártás válik jellemzővé; sokan elhagyják a héber feliratokat, és emberalakok is megjelennek a sírköveken. A funerális reprezentáció érdekében kripták és nagyobb síremlékek is készülnek, mint ezt a Salgótarjáni úti vagy a Kozma utcai temetőben is láthatjuk. Ezek már a temetkezési szokások asszimilációját jelzik.

Régi ortodox temetőkkel, síremlékekkel szerte az országban találkozhatunk: Budapesten a Csörsz utcában, vidéken pedig például Apostagon, Balassagyarmaton vagy Bonyhádon.

A címben szereplő idézet Ada Christen osztrák költőnőtől származik.

A cikkhez használt források:
Dr. Balogh István előadása Miről mesélnek a zsidó sírkövek feliratai és szimbólumai? címmel a Holokauszt Emlékközpont könyvtári esték sorozatában.

Sárosi László és Váli Dezső Tanú ez a kőhalom – Zsidó temetők Közép-Európában című fotóalbumának Raj Tamás által írt bevezetője.

Budai Kriszta / Kultúra

Az első magyar zsidó naptár megjelenése

Szegfy Mór szerkesztésében 1848 első napjaiban jelent meg az *Első magyar zsidó naptár és évkönyv az 1848-ik szököévre* című kiadvány, amely a magyar zsidó kultúra szempontjából kiemelkedő jelentőségű munka volt. Ezen naptárt és évkönyvet minden zsidó s nem zsidó honlajos figyelmébe legmelegebben ajánljuk.

Az első magyar zsidó naptár és évkönyv mai kifejezéssel élve egy civil szervezet kiadásában jelent meg, amelyet röviden *Magyarító Egyletnek*, hosszabban pedig így neveztek: *A honi izraeliták között magyar nyelvet terjesztő pesti egylet*.

A szervezet Szegfy Mór szerkesztésében 1848 elején adta ki a becses kiadványt, amely nemcsak a hazai zsidóság körében keltett feltűnést, hanem az akkori polgári kulturális közéletben is. A Vahot Imre által szerkesztett *Pesti Divatlap* (amelynek meghatározó munkatársai voltak többek között Petőfi Sándor és Jókai Mór) az 1848. januári számában e szavakkal méltatta a művet:

(E napokban jelent meg az első magyar-zsidó naptár és évkönyv 1848-dik évre.) E könyv czíme olyan, hogy az olvasó már megpillantásánál sejdítheti sajtyszerű s érdekes mivoltát. A pesti izraelita magyarító egylet az, mely azelőtt a magyar nyelvet terjesztő eszközökkel, mint kisdedóvoda, tanodák, olvasóterem, könyvtár, fölolvások stb-vel törekedett céljainak megfelelni. Most azonban tevékenységének új stádiumába lépve, az irodalmi téren is a nyilvánosság körébe lép.

Ezen csak rövid idő óta működő egylet azáltal, hogy fiatal zsidó írókat koszorúba fűz, s munkálataikat a fentebbi könyvben átnyújtja nemzetiségünk barátaiknak, elvitáztatlan érdemmel bír mind a magyar zsidók, mind hazánk irányában; mert mind ez öröndetes tanújelül szolgálhat, miszerint a hazánkbeli zsidók gondolatai s érzelmeit honi nyelven kezdik nyilvánítani.

Véleményünk szerint ezen vállalat a honi zsidók történetében új korszakot nyitand, s maradjon csak hű ezen egylet kitűzött céljához, meg vagyunk győződve, hogy jöni fog – a minek jönie kell – egy jobb kor, mely után kétszáz ezer zsidó ajkán hű imádság epedez. Eddig is ezen naptárt és évkönyvet minden zsidó s nem zsidó honlajos figyelmébe legmelegebben ajánljuk.

Az első magyar zsidó naptár és évkönyv tartalma a naptárreszen kívül:

Diósy Márton: A honi izraeliták között magyar nyelvet terjesztő pesti egylet; röviden: a magyarító egylet célja, szerkezete, működései, és történetének vázlata

Szegfy Mór: A zsidó vallás 13 alapelve. Maimonides után (költemény)

Reich Salamon: Chorin Áron aradi főrabbi életrajza

Pollák Henrik: Adatok a magyar izraeliták statisztikájához

Davidovics Sámuel: Öröm és hálabeszéd, melyet tartott a türelmi adó elengedése nagy ünnepekor M.-Szigeten

Rockonstein Lipót: Virágfüzér a talmud mezejéről

Rosenfeld József: Néhány szó a nevelésről általában és különösen hitsorsosinkra vonatkozólag

Fischer Károly: Néhány szó az iskolaügyben

Einhorn Ignác: A halálbüntetés a hébereknél. Archaeologiai értekezés

Szegfy Mór: Az elátkozott bachúr. Eredeti beszély

Schlesinger Ignác: Közlemények a nehéz kézműveket és a földművelést az izraeliták közt terjesztő pesti egylet köréből

Einhorn Ignác: A zsidó ügy és a sajtó honunkban. U. a. Visszapillantás. Egy-két szó a magyar zsidó teendői körül

Rosenzweig Salamontól 2 költemény

Az 1825-ben a Somogy megyei Szil községben született Szegfy Mór Mihály (a forradalom után: Szegfi) író, újságíró, tanár a márciusi ifjak egyikeként küzdött a hazáért. A szabadságharcban fegyverrel is szolgált, a fegyverletétel után bujdosott. A kiegyezés után minisztériumi tisztviselő lett, majd tanárként ment nyugdíjba 1886-ban.

Költeményeket, elbeszéléseket és tárcacikkeket írt az Életképekbe (1846–47), a Zsidó Naptárba (1848), a Pesti Divatlapba (1847–48), a Hölgyfutárba (1853–57), a Divatcsarnokba (1853), a Religióba (1855, fordítások), a Családi Lapokba (1856), a Szépirodalmi Közlönybe (1857–58); a löcsei állami főreáliskola Értesítőjébe. Szegfy Mór 1896-ban halt meg a Somogy megyei Tabon.

A Hamász alapítójának fia szerint Izraelnek meg kell ölnie a terrorcsoport vezetőit

Moszar Juszeif szerint az apjához hasonló Hamász-vezetők valószínűleg biztonságos földalatti bunkerokban vésték át a közel-múltbeli erőszakot, miközben saját embereik halálát használták fel külföldi propagandapontok megszerzésére.

A Hamász-alapító Hasszán Juszeif fia arra szólította fel Izraelt, hogy a tűzszünet után is vegye számításba a terrorcsoport vezetőinek meggyilkolását.

„A Hamász vezetésének meggyilkolása nem fogja elpusztítani a Hamászt, de móresre tanítja őket. Legközelebb kétszer is meggondolják, hogy mindkét oldalon civileket vonjanak be egy vérfürdőbe. Ez az én személyes javaslatom” – idézi a Kibic Moszar Hasszán Juszeifnek a New York Postnak adott telefoninterjúban elhangzott szavait.

Moszar Juszeif szerint az apjához hasonló Hamász-vezetők valószínűleg biztonságos föld alatti bunkerokban vésték át a közel-múltbeli erőszakot, miközben saját embereik

Fotó: MTI/Soós Lajos

halálát használták fel külföldi propagandapontok megszerzésére.

„Gyerekek százai fizették meg az árát. Az ilyen emberek nem úszhatják meg azt, amit tettek. Egy napig sem érezhetik magukat biztonságban” – mondta. „A Hamász jobban gyűlöli Izraelt, mint a saját gyermekeiket.”

A 43 éves Moszar Juszeif el-

mondta, hogy szorosan követi a regionális fejleményeket, és a legutóbbi erőszakhullámot annak tulajdonította, hogy a Hamász az elmúlt években egyre inkább marginalizálódott. A kelet-jeruzsálemi Sheikh Jarrah negyedben zajló ingatlanvita – a mostani zavargások látszólagos kiváltója – szerinte csak ürügy volt.

Frölich Róbert: Nem a félelem, hanem a megegyezés békéjét kell megteremteni

A Mazsihisz közgyűlése a legutóbbi ülésén tudomásul vette a Rabbitestület azon döntését, amely szerint a neológia országos főrabbi-ja dr. Frölich Róbert, a Dohány utcai zsinagóga rabbi-ja. Ebből az aporóbból beszélgettünk az országos főrabbi-ival az elképzeléseiről, a terveiről, valamint a Mazsihiszt és a Rabbitestületet megosztó ellentétek rendezésének kérdéseiről.

– Országos főrabbi-ként milyen elképzelései vannak a Mazsihisz vallási, hitéleti tevékenységét illetően?

– Három évvel ezelőtt, amikor lemondtam, félbemaradt az a projekt, amely a neológia tisztázására, a neológia identitásának meghatározására irányult. Ezt a letisztázást meg kellene tenni, főleg most, miután a Mazsihiszbe bekerült két reformközösség. Az egyik vád a neológia ellen az szokott lenni, hogy ez egy ortodoxia-light, a másik vád meg az, hogy reform-light. Egyik vád sem igaz. A neológia elméletileg egy markánsan vallásos szervezet, amelynek identitása tisztázásra, finomításra szorul, s ebben a munkában számítok a rabbi-kollégáim segítségére, hiszen ennek egy szintézisnek kell lennie, a meghatározás nem alapozható csak a saját véleményemre. A közös identitásunk akkor lehet mindenkinek a sajátja, ha mindenki megtalálja benne azt, amit ő maga képvisel. Az én neológiám más, mint a fiatalabbaké, s nemcsak a generációs különbségek miatt, hanem azért is, mert mindannyian máshonnan jövünk, és más hatások értek bennünket. De az ő neológiájuk semmivel sem kevesebb, mint az enyém, csak egyszerűen más, máshová teszik a hangsúlyt, mint én.

– Ön a hangsúlyt hová helyezi?

– A neológia markánsan vallásos, de a külvilág felé nyitott és alkalmazkodó irányzat, amely befogadó ugyan, de a befogadást szigorú keretek között tartja. S nem csak arról van szó, hogy miképpen imádkozunk a templomban. A tradicionális judaizmus kereteit kissé kitágítottuk, miközben nem tértünk el a vallási normáktól. Chátám Szofer azt mondta, hogy ami új, az törzsi alapon tilos. Én viszont azt mondom, hogy nemet mondani a világ legkönnyebb dolga. De úgy mondanivalamre igent, hogy a háláchá szabályain belül maradjak, de egyúttal lehetőséget teremtek a fejlődésre – ez már egyfajta művészet.

– Mit érez belül, a szívében, amikor az ortodoxok, ultraortodoxok részéről azt a lefitymáló vélekedést hallja, hogy a neológok nem zsidók?

– Iszonyatos fájdalmat. Nem fogadom el a véleményüket, de megérttem őket.

– Miért érti meg őket?

– Mert úgy szocializálódtak, hogy aki nem olyan, mint ők, az nem zsidó. Ismerem őket, közülük jövök, az ortodoxiában nőtem föl, csak nekem szerencsém volt, mert én tanulhattam Scheiber Sándortól, Schweitzer Józseftől, Schöner Alfréd-től, Jólesz Károlytól. Mind olyan mesterek, akiknek a vallási elkötelezettségéhez kétség nem férhet, nem voltak kevésbé vallásosak, mint akár az izraeli askenázi főrabbi, de megmutatták, hogyan kell ebben a világban nyitott és alkalmazkodó zsidóként élni. Más ortodox zsidóknak nem volt ilyen szerencsájuk, mint nekem. Szóval megérttem őket, de a véleményüket nem fogadom el. Hiszen rabbi-ként nem mondhatok mást, csak ezt: az a zsidó, akit zsidó anya szült, vagy aki tisztességes módon tisztességes bét din előtt betért. Más út nincs. Neológ emberként pedig hozzátenném: az is beilleszkedhet a zsidó közösségbe, aki közösséget vállal a zsidósággal, rendelkezik valamiféle zsidó gyökérrel, kötődéssel, és nyitott arra, hogy zsidóként éljen. A vallási szertartásokban azonban értelemszerűen nem vehet részt. Ahhoz zsidóvá kell lennie.

– Interjünk másik felében beszéljünk az országos főrabbi azon feladatairól, amelyek nem a szűken vett hitéleti tevékenységhez köthetők. Javítson ki, ha tévedek,

de az ön munkáját illetően három főbb tevékenységeket látok: egyrészt van dolga a Mazsihiszen belül; másrészt a zsidó felekezetek közötti párbeszédben; harmadrészt a nem zsidó társadalom előtti reprezentációban, megjelenésben. Mire fókuszál ezek közül?

– A három feladattípus közül az első kettő egymásból következik. Abban kétségtelenül egyet kell értek Heisler Andrással, a Mazsihisz elnökével, hogy egy olyan szervezet, amelyet belső viták tépáznak, az gyöngye, s mivel magam is így gondolom, ezért országos főrabbi-ként számomra a belső béke megteremtése az elsődleges. Ehhez egyedül kevés le-

szek, ráadásul megosztó személyiség vagyok, ezt tudom.

Egy megosztó személyiséggel kohéziót teremteni nehéz, de azt hiszem, alá tudom rendelni a saját indulataimat az adott cél-
nak. Most olyan szituációban vagyunk, hogy akinek megadatik az esélye a belső béke megteremtésére, és mégsem él vele, az bűnös.

Nem a félelem, hanem a megegyezés békéjét kell megteremteni. Nem lesz könnyű, mert pontosan tudom, hogy sok a seb. A világi vezetés sok sebet ejtett a rabbi-
kon, a rabbi-
sok sebet ejtettek a világi vezetésen. Én sem maradtam ki ebből, én magam is adtam, és én magam is kaptam, ha azt állítanám, hogy csak sodródtam az eseményekkel. A Prédikátor könyve azonban azt mondja: mindennek ideje van. Van idő sebeket ejteni, de van idő, amikor a sebeket gyógyítani kell.

– A Rabbitestületből az elmúlt egy évben kilépett rabbi-
knak szeretne gesztusokat tenni?

– Gesztusokkal nem lehet dolgozni, azok csak jelzésre valók, nem többre. Én a jelzéseknél többet akarok. Most nyolcan vagyunk a Rabbitestületben, de azok is kollégáink, akik kiléptek, a közös munkához rájuk is szükség van. Rendezni kell velük a viszonyt. A rabbi-
között kevés olyan kollégám van, aki nem megosztó személyiség a szó-
nak a jó értelmében, ilyen például Verő Tamás, Darvas István, Kardos Péter, Schöner Alfréd, viszont valamennyi rabbi akaratos és küzdő ember.

– Makacs és keménynyakú nép, mondja a Tóra...

– Így van. És ezek az akaratos rabbi-
kik mindannyian a magyar zsidóságért küzdenek. Az ő elképzeléseiket közös nevezőre kell hozni egy olyan helyzetben, amikor rettenetes személyi ellentétek szabdaltják a közösséget.

– Hogy csak egy nevet mondjak: Róna Tamás személye is ellentéteket szült. Azt hiszem, ő a legvitatottabb szereplője a történeteknek. Országos főrabbi-ként miképpen kezelné a Róna-ügyet?

– Róna-ügy?

– Róna Tamást a Mazsihiszből elbocsátották, perben áll a szervezet-
tel, rabbitestületi elnökként nem tekintik őt legitimnek a világi vezetés.

– A perhez nekem semmi közöm. Róna illegitimitásának kérdéséről meg annyit, hogy a világi vezetés jogászainak ez a jogi véleményük, más jogászoknak meg más a jogi véleményük. Ha a jog egyértelmű volna, nem volna szükség ügyvédekre. A Rabbitestületnek az a vé-

leménye, hogy Róna nem illegitim elnök. Egyébként a mostani konfliktusok kezdete éppen arra az időpontra datálható, amikor Róna rabbitestületi elnök lett, hiszen őt kezdettől fogva nem fogadta el a világi vezetés. A világi vezetés szemében az a rabbi-
k, „ösbűne”, hogy leváltották a Rabbitestület addigi elnökét (azaz Radnóti Zoltánt – K. ZS.) és a helyére ültették Rónát.

– Őt arra hoztam fel példaként, hogy milyen személyi ellentétek tagolják a Rabbitestületet.

– De ez nem a Rabbitestületen belüli személyi ellentét. Ott más személyi ellentétek vannak, és ezeket is meg kell próbálni valahogy feloldani.

– Beszéljünk a zsidó irányzatok közötti párbeszédéről is, erre mi a stratégiája?

– Először is szögezzük le, hogy rettenetes, méltatlan helyzetben vagyunk: azt látni, hogy van három zsidó szervezet, amelyik tépi és marja egymást. Ismerem Heisler András véleményét, aki szerint a másik két egyház – jelesül az EMIH és a MAOIH – arra hajt, hogy lenullázza a Mazsihiszt. Heisler véleménye nem áll messze az enyémtől, sőt, egyetért velem, de azt gondolom, a problémakezelésben van köztünk vita. Más-
képpen kellene kezelni a konfliktust, mint eddig. Nem biztos, hogy egy konfliktus megoldására a legjobb módszer a háború.

Mi a helyzet az EMIH-hel? Az EMIH agresszíven terjeszkedik, amivel nincsen baj, dolgozzanak. A baj azzal van, hogy miközben a Mazsihisz és az EMIH ugyanabban a tóban pecáznak, a Mazsihisz a vízbe dobja a horgot, míg az EMIH a Mazsihisz vödörbe.

Ez a baj, és erre nem az a megoldás, hogy a másik horgaszt bevágom a tóba, hanem az, hogy rávegyem: ne az én vödörömben horgásson. Mi a helyzet az ortodoxiával? Évtizedek óta azt próbálják elmagyarázni, hogy nekik a közösből több jár. Nem tudom, hogy tényleg több jár-e nekik, de ha húsz éve állhatatosan ezt mondják, akkor le kellett volna ülni velük beszélgetni arról egy esetleges segítségnyújtás érdekében.

– De hát segített nekik a Mazsihisz, méghozzá nem kevés anyagi kölcsön-
nel.

– Erre mondom egy példát: ön és én betársulunk egy irodalmi vállalkozásba, én adom az ötleteket, ön megírja, és a bevétel elosztjuk 30-70 százalékos arányban. De ön nem a kialakított 30 százalékot kapja meg, hanem csak 20-at. És amikor reklamál, hogy több járna, akkor azt mondom: járnai jár, de nem jut. A MAOIH-elnök 10 milliárdot követelő levele nem volt barátságos lépés, elismerem, de nem háborúzni kell vele emiatt, hanem tárgyalni.

– Mi lesz a munkája sikerének fokmérője?

– Ha sikerül kohéziót teremteni a rabbi-
között, az már részeredmény. Ha pedig kohéziót lehetne teremteni a rabbi-
és a világi vezetés között is, az már eredmény. Országos főrabbi-ként erre kaptam mandátumot a Mazsihisz közgyűlésétől. A prioritás a Mazsihiszen belüli ellentétek elsimításának kísérlete, aminek az ügyében már tettem lépéseket, nem lazállok. Néhány barátomat megnyertem tanácsadónak magam mellé – javadalmazás nélkül, mielőtt valaki azzal vádolna, hogy szórom a pénzt –, akikkel kialakítjuk a stratégiát a munkához.

Mivel a Mazsihisz elnöke többször kijelentette, hogy ne foglalkozunk a múlttal, hanem menjünk előre, hát én is azt mondom, hogy nézzünk előre – de csak akkor tudunk előre menni, ha mind a rabbi-
kban, mind a világi vezetésben tényleg megvan a közös akarat az egymáshoz való közeledésre.

Ha a felek elfogadnak engem kvázi mediátornak, és képesek elhinni, hogy felül tudok emelkedni a személyes érzelmeimen, akkor van esélyünk. Én ugyanis tényleg elhiszem róluk, hogy együtt akarnak dolgozni, és ez olyan megelőlegezett bizalom, amit mindenkinek meg kellene adnia a másiknak.

Kácsor Zsolt/Mazsihisz

Múzeum lett a zsinagógából

A vallási jellegű épület a méreteivel a zsidóság lélekszámát és tekintélyének súlyát fejezte ki az 1900-as években.

Sorozatunkban bemutatjuk azokat a kincseket, amelyeket a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Értéktár Bizottság felvett eddig a megyei büszkeségek közé. Számos épület is megtalálható e gyűjteményben, közöttük van a Kisvárdai Rétközi Múzeum épülete, ami egykoron zsinagógának készült.

Növekedő létszám

Kisvárdára a 14. és 15. században a magas egyházi és világi méltóságokat viselő Várdai család birtoka volt. A város területén metszették egymást azok az utak, amelyek Munkács, Beregszász és Szatmár felől a Tisza-kanyaron át tartottak Királyhelme-
c és Kassa, illetve a Szepesség városai és a bányavárosok felé. Ezek a közlekedési kapcsolatok magyarázzák, hogy Várdának mint piacközpontnak nagy volt a jelentősége – olvasható a megyei értéktár honlapján.

Kisvárdán a zsidók az Esterházyak engedélyével telepedtek le. A források tanúsága szerint 1747-ben Kisvárdán egy zsidó élt, de 1784–85-ben már 118

Fotó: Archiv/MML

főből állt a közösség, ami abban a korban jelentős nagyságúnak tekinthető. (1851-ben körülbelül az összlakosság 22,5 százaléka, 1910-ben pedig 30,2 százaléka volt zsidó.)

A hitközség 1796-ban alakult, és 1801-ben már zsinagógát építettek. Nem tudni pontosan, hol állhatott ez az épület, az azonban bizonyos, hogy a zsidóság a korabeli Serház utcára, Posta utcára és Szent László utcára koncentráldott, tehát a hitélet központja is ezen a környéken lehetett, talán éppen a mai zsinagóga helye körül.

Műépítész a vármegyéből

A századforduló előtt a zsidóság számának és anyagi erejének gyarapodása eredményezhette azt a döntést, hogy új zsinagógát emeltesse.

Az 1899. évi Kisvárdai Lapok közölte, hogy vármegyénk szülötte, Grósz Ferenc műépítész a budapesti tőzsdepalotához nyújtott be tervet, ugyan-
ez a fiatal műépítész készítette az itteni izraelita hitközség által építeni cél-
zott új templom tervét is. A megvalósításhoz pályázatot hirdettek, és 1901 áprilisában már épülőfélben levő templomról tudósít az újság. Az új – Csillag utcai – zsinagóga átadása valószínűleg 1901-ben vagy 1902-ben volt. A romantizáló homlokzatú zsinagóga impozáns méreteivel a zsidóság lélekszámát és tekintélyének súlyát fejezte ki.

SZON

Palesztin zászlós autókkal üldöztek egy zsidó férfit Los Angelesben

A Los Angeles-i férfi azt mondta, biztos volt benne, hogy meg fogják ölni.

A Fox News tulajdonába került térfelgyelő kamerás felvételen az látható, hogy két autó üldöz egy Los Angeles-i lakost otthonának közelében. A palesztin zászlós kocsik sofőrjei azt kiabálták, hogy Allahu akbar, miközben megpróbálták elgázolni a zsidó férfit.

A férfi a Fox Newsnak névtelenül nyilatkozva elmondta, hogy a sávuot ünnepe idején otthonából indult a közeli zsinagógába, amikor észrevette, hogy egy autó száguld felé. Milliósor tettem meg ezt az utat, és soha nem féltem – mondta a hirado.hu cikke szerint, majd hozzátette: Arra vártam, hogy a jelzőlámpa átváltszon, amikor megpillantottam egy csomó autót, és a szemem sarkából láttam, hogy palesztin zászlók lobognak rajtuk. Elkezdtek gyorsítani, és hallottam, hogy Allahu akbart kiáltanak. Akkor kezdtem el futni az életemért.

A térfelgyelő kamerák felvételén az látszik, hogy a férfi, akit két száguldó autó üldöz, berohan a Bank of America parkolójába.

A férfi még a Sómá imát is elmondta magában. Megmerevedtem, és csak arra gondoltam, hogy egy hatgyermekes apa vagyok, és ma este haza akarok menni hozzájuk.

A zsidó vallású férfinak végül úgy sikerült megmenekülnie, hogy befutott egy zsinagógába.

A Los Angeles-i rendőrség vizsgálatot indított az eset miatt.

ZSIDÓ VILÁGHÍRADÓ

Katalónia

A málagai Picasso Múzeumban szimpóziumot rendezett Ibn Gabirol neves zsidó filozófus és költő születésének ezredik évfordulója alkalmából a nevét viselő társaság és a Spanyolországi Zsidó Hitközségek Szövetsége (FCJE). **Isaac Benzaquén**, az FCJE vezetője nyitotta meg a kétnapos programot. Az elnök elmondta: *1021-ben egy kis zsidó házból született korának egyik legbefolyásosabb személye, akinek az öröksége része az életünknek. A neves tudós tevékenysége nagy hatással volt a spanyol zsidó kultúrára. Mirjam Lopez, a Málagai Egyetem rektorhelyettese hangsúlyozta: Mi is osztjuk az Ibn Gabirol által képviselt értékeket, a békét, a toleranciát és a szabadságot. Folytatjuk az örökségének feltárását.*

Teljes nevén Slomo ben Jehuda Ibn Gabirol egyetemi tanulmányait Zaragozában végezte el, és 1070 körül halt meg Valenciában. A hazai és nemzetközi érdeklődéssel kísért rendezvény szervezését a regionális és a városi önkormányzat, valamint más intézmények is támogatták.

Líbia

Dr. David Gerbi, a Líbiai Zsidók Világszervezetének képviselője tiltakozott, amiért a Tripoliban lévő Sla Dar Bishi zsinagógát a hatóságok iszlám kulturális központtá akarják átalakítani. Kijelentette, hogy a döntés sérti a tulajdonjogot, valamint az UNESCO-nak a történelmi és kulturális emlékek megőrzésére vonatkozó irányelveit. A templomot Umberto Di Segni zsidó származású olasz építész tervezte, akit a római nagy zsinagóga példája ihletett. A gyarmati uralom idején III. Viktor Emánuel olasz király és más vezetők is felkeresték Isten házáat. Dr. Gerbi elmondta, hogy a líbiai közösségnek imahelyei, temetői, mikvéi és iskolái voltak, de az elmúlt években mindent leromboltak.

A zsidók a harmincas évek végéig nyugalomban éltek Líbiában, de később a hatóságok diszkriminációs intézkedéseket hoztak, és német nyomásra mintegy 2.000 személyt sivatagi táborokba hurcoltak. Az üldözésnek a brit erők vetettek véget, akik 1943-ban felszabadították Líbiát. Az országban rendszerek voltak a pogromok. 1945-ben több mint 140 zsidót gyilkoltak meg a Tripolitania régióban. 1948 és 51 között 31.000-en alijáztak. 1951-ben az ország függetlenné vált, de hittestvéreink helyzete rosszabbodott. A hatnapos háború után, 1967-ben Idrisz király engedélyével az olasz haditengerészet 6.000 zsidót menekített ki Líbiából. Az 1969-ben hatalomra került Moammer Kadhafi a közösség maradék tagjait is elűzte, vagyonukat pedig kisajátította. 1974-ben már csak 20 hittestvérünk élt az országban. Az utolsó líbiai zsidó 2002-ben halt meg.

Hollandia

Mark Rutte miniszterelnök avatta fel Amersfoortban az egykori náci koncentrációs tábor területén létrehozott emlékműzeumot. A föld alatti folyosókon elhelyezett tablón az itt őrzött sok ezer üldözött fényképe látható, és érintésre tragikus történeteik is megismerhetők. Egykori dokumentumok szerint a

tranzitnak tekintett lágerben 850 zsidót őriztek, de számuk ennél sokkal több lehetett. A zsidókat később más gyűjtőhelyre szállították, ahonnan Auschwitzba, a végső megoldás színhelyére hurcolták őket. A holland kormányfő beszédében kijelentette, hogy a kiállítás *meggyőződhettünk azokról az elképzelhetetlen szenvedésekről, amelyeket ezen a helyen éltek át a foglyok. Az elhangzó történetek tanulságot jelentenek a mának is.* 1941 és 45 között a német megszállók Amersfoortban mintegy 37.000 személyt tartottak fogva. Az 1939-ben létesített táborban kezdetben a Hollandiába menekült külföldi zsidókat őrizték.

Kovács

Ibn Gabirol szobra Malagában

A Sla Dar Bishi zsinagógát iszlám kulturális központtá akarják átalakítani

Az amersfoorti múzeumot a miniszterelnök avatta fel

Elárulta a Hamász terrorvezére, miért robbantották ki a véres káoszt

Ismail Haniye, a Hamász palesztin terrorszervezet politikai szárnyának vezetője elmondta, hogy a bő két hétig tartó véres káosz egyik legfőbb győzelme számukra az, hogy sikerült megakadályozniuk Izrael együttműködését az arab világgal.

A terrorszervezet kvázi első emberének nyilatkozata tulajdonképpen cáfolja azt a narratívát a Hetek írása szerint, ami a nemzetközi sajtóban terjedt el, miszerint a Kelet-Jeruzsálemben történt kilakoltatási kísérlet, illetve a Templohegyen történt incidensek véletlenszerű eszkalálódása vezetett a két hétig tartó összecsapásokhoz.

A tűzszünetig a Hamász összesen több mint 4300 rakétát lőtt ki izraeli civilekre, miközben a gázaiakat élő pajzsként használta az izraeli válaszcsepások során. A véres ös-szetűzések halálos áldozatainak száma meghaladta a kétszázat, s több ezren sebesültek meg.

Ismail Haniye beszédében köszönetét fejezte ki Iránnak, amiért pénzügyi és katonai segítséget nyújtott a gázai övezetnek.

A terrorvezér szerint az akciójuk azért volt leginkább sikeres, mert megakadályozták, hogy Izrael integrálódni tudjon az arab világba. Emellett lerombolták az izraeli-arab együttélés tervét is, valamint „a diplomáciai kapcsolatok normalizálásának projektjét”.

Haniye a nyilatkozatát Katarból intézte a nyilvánosságához.

Sikernek tartja a polgárháborús helyzetet is

A két hét alatt valóban drámai változások álltak be az érintett területeken. A konfliktus egyik fő újdonsága az volt, hogy több utcai zavargás és incidens történt olyan környékeken is, ahol eddig viszonylagos békés együttélés volt tapasztalható. Egyes sajtóorgánumok már polgárháborús helyzetről számoltak be.

Az Izraellel egyébként egyre közelebbi, néhol baráti viszonyt ápoló arab nemzetekben pedig a palesztin ügy fellángolása miatt felerősödtek az Izrael-ellenes hangok, nemcsak a társadalom, hanem a politika szintjén is.

„Láttuk, hogy az arab és iszlám nemzetek keletől nyugatig minden háttérből egyesültek Jeruzsálem és Palesztina mögött az ellenállásban” – fogalmazott Haniye.

A terrorvezető a harcok és a küzdelem folytatásáról is beszélt. Mint fogalmazott, a cél a Templohegyen található al-Aksza mecset felszabadítása.

Örül az európai antiszemita fellángolásnak

„Intifáda van a Nyugati Parton, forradalom az 1948-os határokon belül, és egy csodálatos mozgolódás a diaszpórában” – utalt Haniye arra, hogy terror-támadások történtek Júdea-Szamáriában, valamint lincselések voltak több izraeli városban, de durva antiszemita incidensek soráról számoltak be az egész világon a palesztinpartii megmozdulásokon.

„Hatalmas a támogatás a nyugati és európai világból... még az európai fővárosokból is” – kommentálta a terrorvezér a tüntetéseket. Szerinte ezeket a nemzetközi kapcsolatokat a szervezetnek meg kellene erősítenie.

Botrány! Hitler-beszéd a mauthauseni emlékműnél

A mauthauseni koncentrációs táborban rengeteg magyar is szenvedett, illetve lett gyilkosságok áldozata. A közelmúltban a tábor emlékművénél az osztrák rendőrség feloszlatta a vírustagadók bejelentett tüntetését, mert a szervező Adolf Hitler birodalmi kancellár beszédét játszotta le.

Vizsgálódik az alkotmányvédelmi hivatal

Mint **David Furtner** rendőrségi szóvivő bejelentette, körülbelül 30 ember vett részt a demonstráción. Az alkotmányvédelmi hivatal vizsgálatot indított az ún. tilalmi törvény megsértése miatt. A kihallgatások jelenleg is tartanak.

Az eseményt a közösségi média élőben közvetítette, aki nézte, tanúja lehetett, ahogy az utánfutón álló szervező az izraeli zászló előtt egy Hitler-beszédet játszott be. Nagyjából ugyanakkor **Alexander Van der Bellen** szövetségi elnök épp koszorút helyezett el a náci áldozatok emlékére a koncentrációs tábor emlékművénél.

Ralph Schallmeiner zöldpárti országgyűlési képviselő egy televízióadásban felháborodva jelentette ki: *Aki hagyja, hogy ilyen összejövetelek történjenek, annak meg kell kér-*

Alexander Van der Bellen szövetségi elnök (jobbra) megkoszorúzza az emlékművet

deznie magától: hát semmit sem tanultunk? Felső-Ausztriában láthatóan nem veszik komolyan a jobboldali szélsőségesek elleni küzdelmet, tette hozzá, majd feljelentések helyett tettekre szólított fel.

A Zöldek napok óta figyelmeztettek az úgynevezett másként gondolkodók és a jobboldali szélsőségesek tervezett provokációjára a koncent-

rációs tábor emlékművének közvetlen közelében. A gyűlést ennek ellenére engedélyezték.

Az SPÖ szóvivője is felháborodott

Az a tény, hogy ezt a demonstrációt a mauthauseni emlékműnél rendezett mártírnapi ünnepség közvetlen közelében tartották, önmagában pro-

vokáció és elviselhetetlen. Az pedig, hogy Mauthausenben, a nemzetiszocialisták bűntetteinek egyik mementójánál Hitler beszédét idézték meg, az emlékezet megromlását jelenti – mondta **Sabine Schatz**, aki közölte, hogy a parlamentben is felveti a történeteket.

Karoline Edtstadler (Osztrák Néppárt) alkotmányügyi miniszter megdöbbenésének adott hangot, és kijelentette, hogy ez volt a mélypontja az elmúlt hónapokban történt antiszemita megmozdulásoknak, amelyekhez néhány napja Izrael-ellenes tüntetések is társultak. A tendencia meglehetősen aggasztó – hangsúlyozta. – Hazánkban nincs helye az antiszemitizmusnak, és soha többé nem is toleráljuk. Feltételezem, hogy a rendőrség és a bíróság alkotmányos államunk teljes szigorúságával lép fel ezekben az esetekben.

M. Emil / Városi Kurír

IZRAELI SZÍNES

Jair Lapidnak sikerült az új kormány megalakítása

A centrista Van Jövő (Jes Atid) párt elnökének, Jair Lapidnak sikerült az új izraeli koalíciós kormány megalakítása, és erről azonnal tájékoztatta Ruven Rivlin államfőt – közölte Lapid szóvivője.

Bő két órával az éjféli határidő lejárta előtt először Manszúr Abbász, az iszlám hagyományörző Raam párt elnöke látta el szignójával pártjának megállapodását a Lapid–Bennett kormány-

nyal, majd Gideon Szaár, az Új Remény (Tikva Hadasa) nevű jobboldali párt vezetője is csatlakozott a többpárti egység-kormányhoz, írja az MTI, és ezzel lehetővé tették a kormányalakítással megbízott Lapidnak, hogy jelenthesse Rivlinnek: sikerrel jártak az erőfeszítései. A két éven belül megtartott négy parlamenti választás után megszületett koalícióban baloldali, centrista és jobboldali pártok vesznek részt, de kimaradt belőle a Benjámin Netanjahu vezette jobboldali Likud.

Az új kabinetben a kormányzati ciklus első felében Naftali Bennett, a jobboldali Jobbra (Jamina) párt elnöke lesz a kormányfő, miközben Lapid külügyminiszterként tevékenykedik. Utána szerepet cserélnek, Lapid veszi át a miniszterelnöki hivatalt és Bennett a külügyi tárcát.

A nemzeti egységkormány – amennyiben bizalmat kap a kneszetben – Benjámin Netanjahu 12 éves, Izrael történetében leghosszabb kormányfői szerepét zárja le.

Az egységkormány legnagyobb ereje a 17 képviselői hellyel rendelkező Van jövő (Jes Atid) lesz. A védelmi tárca élén várhatóan marad a 8 mandátummal bíró, centrista Kék-Fehért vezető Beni Ganc.

A szociáldemokrata Munkapárt Meráv Michaeli vezetésével 7 mandátummal járul hozzá a kormányhoz, s a balliberális Mercet párt hat képviselői szavazatot biztosít a kneszetben.

Avigdor Liberman Izrael a Hazánk nevű jobboldali pártja hét honatyával csatlakozott, Gideon Szaár szintén jobboldali Új Reménye hattal, és velük fog szavazni az izraeli politikai életben első alkalommal egy arab párt, a Raam is.

A rotációs, két kormányfős rendszert, amelyben a megállapodás értelmében a ciklus két felében más-más tölti be a miniszterelnöki posztot, Benjámin Netanjahu és Beni Ganc alakította ki tavaly nyáron, amikor koalíciós kormányt alakítottak. Ez a kormány tavaly év végén oszlott fel, és új választásokat írtak ki idén március 23-ra.

A koalíciós tárgyalások utolsó óráiban Kfar Makkabiában, a megbeszéléseknek otthont adó épületnél az utca két oldalán gyülekeztek a koalíciós megállapodás támogatói és ellenzői, és kiabálással próbáltak érvényt szerezni akarataiknak, miközben az úttesten a rendőrség felügyelte a két tábor elkülönítését.

Veteránok szerint rákbetegségük összefügg a szolgálatukkal

Azok a veterán katonák, akik röviddel a Vaskupolát üzemeltető egységekből történt leszerelésük után rákosok lettek, azt állítják, összefüggés van a szolgálatuk és a megbetegedésük között.

A katonák közül többen jogi küzdelmet folytatnak a védelmi minisztériummal szemben, míg mások azt mondják, túl gyengék ahhoz, hogy harcba szálljanak, írja a Ynet nyomán az *ujkelet.live*.

Rán Mázor, aki az egyik Vaskupola-egységben szolgált, azt nyilatkozta a Ynetnek, hogy végig állandó láb- és hátfájdalmaktól szenvedett, amiért társai *nyavalygós*nak nevezték.

Később olyan csontrákkal diagnosztizálták, amelyet állítása szerint a rendszer radardoboza okozott. Szolgálatra során egy katonai ortopédorvos MRI-re küldte, de arra nem volt jogosult, hogy alaposabb vizsgálatra utalja be.

Miután Mázor katonai szolgálata lejárt, meg kellett szakítania egy ki-

rándulását, miután képtelen volt megbirkózni a fájdalommal. Ezt követően megállapították, hogy rákos daganata van, amelyet később műtéttel eltávolítottak.

A 31 éves Jonatán Chájimovic két évig szolgált a hadsereg légvédelmi parancsnokságánál, mielőtt áthelyezték egy Vaskupola-üteghez.

Amikor a radardoboz közelében tartózkodsz, érzed, hogy az egész tested forr belül – mondta. Elképzeled, hogy így érz magát az étel a mikrohullámú sütőben. Érzed a hőhullámokat.

Chájimovicnál 22 éves korában daganatot találtak. A nyakamban lévő gombóc akkora volt, mint egy pingponglabda, amely a főartérián ült, és megállította a véráramlást. Kemoterápián és sugárkezelésen esem át – mondta.

Nem látuk el minket semmivel a sugárzás ellen – mondta Sir Táhár, akit tíz hónappal a katonai szolgálata befejezése után leukémiával diagnosztizáltak.

Egy barátom, aki szintén az üteg-

nél szolgált, meglátogatott, amíg kórházban voltam, és elmondta, hogy ő is beteg. Azt mondta, hogy ismer másokat is, akik szintén rákosok, és hogy valami szokatlan dolog zajlik. Nem hallgattam rá túlságosan, nem gondoltam, hogy ennek köze van a hadsereghez. Egy évvel később a rákja visszatért, és elhunyt.

Livna Lévi azt nyilatkozta a Ynetnek, hogy lánya, Omér Hili két évvel a szolgálata után hunyt el.

Nem hittük el, a család kórtörténetében semmi ilyen nem fordult elő – mondta. Emlékszem, hogy elmentem meglátogatni, amíg a bázison volt, és megkérdeztem: Nem gondold, hogy túl veszélyes ilyen közel lenni a radarhoz?

A rák áttért Lévni nyirokrendszerére, és állapota válságossá vált. Kimerítő kemoterápiás kezelések sorozatán esett át. Eleinte úgy tűnt, hogy beválnak, de a betegség két hónappal később ismét felbukkant az idegrendszerében. 23 évesen hunyt el.

Az adatok szerint 2011-ben három toborzási ciklusban minden 80, a Vaskupolánál szolgáló katonára közül egynél rákot diagnosztizáltak. 240 katonából hatnál diagnosztizáltak rákot szolgálata során vagy közvetlenül utána.

Beni Ganc az egyik Vaskupola-üteg mellett

Fotó: védelmi minisztérium sajtóosztálya

A Cáhál szóvivői egysége kijelentette, hogy a hadsereg a katonái egészségét tartja a legfontosabbnak, és azon dolgozik, hogy fenntartsa és felkutasa a kivételes betegségeseteket. Azt is hozzátették, hogy az esetek átfogó áttekintése során nem találtak túlzott arányú megbetegedést a Vaskupolánál szolgálók körében, továbbá hogy a Vaskupola-ütegek körüli sugárzási szintet a szakemberek folyamatosan ellenőrizték.

Terülj-terülj asztalkám az izraeli macskáknak

Miközben Izrael polgárai késhegyre menő vitákban torkolták le egymást a leendő kormánykoalíció összetételéről, a mezőgazdasági tárca szenzációs hírral lepte meg az ország népét: az utcákon, tereken, parkokban tenyésző kóbor macskák létszáma elérte a milliót.

Ezernyi politikai, társadalmi és biztonsági gonddal terhelt államunkban ezek a bundás, falánk, imádnivaló ragadozók is képesek ellentéteket generálni. Etessük őket vagy kergessük el a közelükből?

A minisztérium viszonylag humánus megoldással próbálja elejét ven-

Délutáni szieszta Tel-Avivban

ni az ellenőrzés alól kicsúszó szaporodásuknak, és pedig minél több kóbor állat befogásával és ivartalanításával. Amelyik macskának hiányzik az egyik füle hegyéből, azon már végre is hajtották. A gond csak az, hogy bár az anyagi fedezet meglehetősen, nincs erre elegendő képzett szakember.

Hogyan kezdődött az egész?

Valamikor az ötvenes években a búzatároló silókban megjelentek az egerek, és súlyos károkat okoztak a gabonataralékokban. Vegyszeres megoldás akkor nem jöhetett szóba, csak a létező legtermészetesebb: a macska. Amiből, és ez ma hihetetlennek tűnik, nem volt elég. Repülőgép-akománnyokként importáltunk cicákat Európából, akik meg is oldották a rágcsálómizériát – majd lassan, de annál biztosabban ők kezdtek szaporodni.

Sokan vannak olyan macskakedvelők, akiket nem vonzanak a kényes és drága fajták, hanem megelégszenek egy magukhoz édesgetett

utcacica házikedvencce fogadásával.

Így tett e sorok írója is. És nem bánta meg sem ő, sem a családtaggá avanzsált cirmos.

A társadalomtudomány kutatási területe lehetne, hogy milyen rétegek etetik és esetleg fogadják be ezeket az értelmes és szeretetre vágyó háziállatokat. A válasz alighanem úgy szól, hogy az izraeli társadalom minden rétege, akik közül kiemelkednek az orosz ajkú olék és a világ ellenkező végéről érkezett amerikaiak.

Akiknek viszont nem akad gazdi, azoknak a hanyag, rendetlen izraeliek jóvoltából jut minden földi jó: a temérdek kidobott élelmiszerből lakmározhatnak. És ez már a minisztériumi hatóságoknak is gondot okoz, hiszen egészségügyi kockázatot jelent a lakosság számára.

Az önkormányzatok és az állatvédők közös kezdeményezésére nemrégiben a nagyobb városokba macskaetető házikókat kezdtek telepíteni, ahová élelmet és friss vizet lehet elhelyezni.

Halmos László

Szorosabbra fűzheti a kapcsolatot a diaszpóra zsidóságával az elnök

Jichák Hercog várhatóan óriási hangsúlyt fog fektetni a diaszpóra zsidóságára.

Az ír származású politikus, aki legyőzte Mirjám Perc társadalmi aktivistát a kneszeti szavazáson, jelenleg a világ legnagyobb szervezete, a Zsidó Ügynökség élén áll, amely tevékenyen részt vesz Izrael és a diaszpóra kapcsolatának előmozdításában, olvasható a Kibic cikkében.

„Hercog nagyon magas szinten ismeri a diaszpóra zsidóságát, és ez fontosabb helyet foglal majd el a tevékenységei között, mint a korábbi elnököknél” – mondta Jonathan Rynhold, a Bar Ilan Egyetem politológusprofesszora a Jewish Newsnak.

Hercog apja, Chájim szintén ír származású volt. Ő a brit hadseregben harcolt a második világháborúban, és egész Izraelben töltött élete során büszke volt ír-brit identitására, beleértve azt az évtizedet is, amikor 1983-tól elnöként tevékenykedett.

„A most megválasztott elnök nemcsak anyanyelvi szinten beszél angolul, hanem rendkívül jól ismeri a zsidó világ vezetőit, és ismeri a kultúrát is” – mondta Rynhold.

Hercog, a Munkapárt egykori vezetője régóta híve a vallási pluralizmusnak, és köztudottan jól érzi magát a reformzsinagógákban.

Ugyanakkor büszke nagyapja és névadója, Jichák HaLevi Hercog, Izrael első főrabijára örökségére. A nagyapa közösségi rabbi volt Belfastban, majd Írország főrabijára és majdnem a brit nemzetközösség főrabijára lett. De végül helyezett a brit mandátumú Palesztinában – amely 1948-ban Izrael lett – töltötte be a főrabbi posztot.

Hercog, aki számos ortodox közösség érdekében dolgozott már, részt vesz ortodox eseményeken és előadásokat tart nagyapja emlékére.

Az erősen hárdi város, Bét Semes egyik zsinagógájában Írországból származó nagyszzerű bútorok találhatók, amelyeket a közösség bezárása után hoztatott ide.

Még a választások után is a diaszpóra ügyein gondolkodott.

„Szándékomban áll minden izraeli elnökének lenni, figyelmesen meghallgatni minden álláspontot és tiszteletben tartani minden embert – mondta. – A célom, hogy még a legtávolabbi csoportok között is konszenzust teremtsék, éljenek akár Izraelben, akár a diaszpórában.”

Szálljon magába minden hívő és nem hívő ember, hogy meglássa, hova vezethet a gyűlölet

„Csend. Itt asszonyok és gyermekek százait mészárolták le a náci. Aki erre jár, szálljon magába, aki hívő, mondjon egy imát az áldozatokért és családjaikért. Nyugodjanak békében, mert ők élnek az örökkévalóságban!” – ez a felirat olvasható franciául az oradouri mártírfalu templomának romjain.

A Franciaország délnyugati részében található Oradour-sur-Glane neve összeforrt a második világháború borzalmaival, és a náci barbárság szimbólumává vált.

1944. június 10-én a falut porig rombolták a Waffen-SS tagjai. 642 személyt – 190 férfit, 245 nőt és 207 gyermeket – gyilkoltak meg. A nőket és a gyerekeket a helyi templomba zárták, majd rájuk gyújtották az épületet. A férfiakat előbb pajtákba terelték, ahol legéppuskázták őket. Egy túlélő szerint a náciak főleg a lábakra céloztak, hogy mozgásképtelenné tegyék áldozataikat, majd a nőkhöz és a gyerekekhez hasonlóan őket is tűzhálalra ítélték.

A tömegmészárlás elkövetői több mint 200-an voltak, de közülük mindössze 21-en kerültek bíróság elé.

A háború után a hatóságok évekig igyekeztek eltusolni az ügyet, ám a néhány túlélőnek és a meggyilkoltak hozzátartozóinak nyomására 1953-ban végre sor került egy tárgyalásra, ahol alig 32 óra alatt megszűntetett a döntés. Két embert halálra ítélték, a többiekre pedig enyhe büntetéseket szabtak ki.

Hamarosan a halálos ítéleteket életfogytiglanra változtatták, ám néhány évvel később már az életfogytiglanosok is szabadon élhették az életüket. Nem egy közülük sikeres vállalkozó lett.

A szörnyű bűncselekmény fő felelőse, kitervelője, Heinz Lammering a Német Szövetségi Köztársaságban békében és tehetősen élt, és büntetlenül halt meg.

A települést 1999-ben hivatalosan is mártírfaluvá nyilvánították, és emlékközpontot hoztak létre (a kép a központ nyilvános archívumából származik). Túlzás lenne azonban azt mondani, hogy ennek az emberiség és emberiség ellen elkövetett tömeggyilkosságnak minden részlete ismert a nyilvánosság előtt.

A Stasi-akták megnyitása után ugyanis újabb elkövetők nevére derült fény, ezért a kutatások 76 évvel az iszonyatos mészárlás után is zajlanak.

A mártírok közt találjuk az 1893-ban Budapesten (Óbudán) született Kanzler Józsefet (Joseph Kanzler) és családját is.

Kanzler Józsefnek már a nagyszülei is Óbudán éltek. A különböző anyakönyvi és más feljegyzések szerint feltehetően igen vallásos, sokgyermekes zsidó familia volt az óbudai Kanzler család a 19. század második felében. József szüleinek, K. Jakabnak és Neuberger Bertának (Berthe, Betti, Babett) igen keserves és sok tragédiával átszótt élet jutott. Jakab, hogy megkeresse családjá-

nak a betevőt, mindenféle munkát elvállalt. Dolgozott kupakosként, nap-számosként, hordárként.

József születése előtt a szülők már több gyermeküket is elvesztették. Volt köztük olyan, aki csecsemőkorban halt meg, és volt, aki 4 évesen, kanyaróban. Józsefnek két testvérét sikerült valamennyire megtalálnom. Egyikük Budapesten hunyt el a 30-as évek elején. Foglalkozásához azt írták: közszolga. Egy másik fivér Józsefhez hasonlóan külföldre ment a 20-as évek elején, és Bécsben alapított családot. Később azonban visszatért feleségével és gyermekeivel Magyarországra.

Kanzler József azonban sosem jött vissza. Sem a kor, sem az anyagi helyzete nem tette ezt lehetővé. 30 évesen Strاسبourgbán dolgozott ügynökként, kereskedelmi utazóként, de minden munkát elvállalt, amire csak lehetősége nyílt.

35 éves volt, amikor feleségül vette a varsói Esther Goldmant (Malka, Maria, Marie). Esther varrónő volt és árva. Strاسبourgba egy fivérének köszönhetően került.

Európában egyre ordasabb eszmék terjedtek és tombolt a gazdasági világválság, amikor az ifjú pár megkezdte közös életét. József (ekkor már Joseph) kitanulta a fodrászmesterséget, és önálló otthonot teremtett a családjának Schiltigheimben, ahol hamarosan saját üzletet is nyitott. Első gyermekük, Dora Bella 1930-ban született. Őt követte Simone 1934. július 12-én. Visszafogott, zár-

Az Oradour-sur-Glane-ban meggyilkolt zsidók emléktáblája

kózt életet éltek. Joseph és Eszter sosem tanult meg rendesen franciául.

1939-ben evakuálták Schiltigheim lakosságát. A Kanzler család Oradour-sur-Glane-ban kezdett új életet, ahol igyekeztek beilleszkedni a közösségbe, de vallásukról, származásukról nem beszéltek. Joseph fodrászként dolgozott. Rajtuk kívül lakott egy másik zsidó család is a településen, de a helyiek ha tudták is rólok, hogy zsidók, nem fedték fel a titkukat.

1944 júniusáig a Kanzlerék viszonylagos nyugalomban éltek. Bizonyára hozzájuk is eljutott a hír, hogy 1944. június 6-án a szövetségesek partra szálltak Normandiánál. Talán reménykedtek. Sosem tudjuk meg. 1944. június 9-én előbb Tulle

városában kezdett véres mészárlásba az SS. Feltehetően az volt a céljuk, hogy megtörjék a francia ellenállást, és ezzel gyengítsék a szárazföldön csatlakozásukat a szövetségesekhez. Június 10-én a náciak már nem érték be ennyivel. Oradour felett sátáncént ültek tort.

Joseph Kanzler valamelyik pajtában lett égő áldozat. Esthert, Dorát és Simone-t a katolikus templomban gyilkolták meg.

Aki hívő, mondjon értük és a többi oradouri áldozatért imát. És szálljon magába minden hívő és nem hívő ember, hogy meglássa, hova vezethet a gyűlölet.

Kaczvinsky Barbara
/Városi Kurír

A táborokban talált állapotok gyilkos dühöt ébresztettek a felszabadítóknál

A második világháború végén a szövetséges csapatok szabadították fel a náci koncentrációs táborokat. A szenvedés kapuin belépve, a harcdezt katonák elé olyan képek tárultak, amiket később szerettek volna elfelejteni, de legtöbbjüket életük végéig gyötörték az ottani emlékek. Sokuknak ökölbe szorult a keze, és a dühöt sokszor tettek követték.

Az első nagyobb koncentrációs tábor, amelyet felszabadítottak, a lengyelországi Lublin közvetlen közelében található Majdanek volt. 1944 tavaszán az SS evakuálta a foglyok és a tábori személyzet legnagyobb részét. A foglyokat nyugatabbra található lágerbe küldték, így például Gross-Rosenbe, Auschwitzba és Mauthausenbe, írja a *Dívány* cikkében a történész kutató.

Amikor a szovjet csapatok július végén Majdanek felé közeledtek, a megmaradt személyzet sietve elhagyta a helyszínt, anélkül, hogy teljesen megsemmisítette volna a bizonyítékokkal együtt. A katonák végül július 22-én éjszaka érkeztek meg, és a táborban számos olyan fogollyal találkoztak, akiket tavasszal nem evakuáltak – ezek többsége szovjet hadifogoly volt –, emellett számtalan bizonyítékot is találtak az itt elkövetett tömeggyilkosságra. Újságírókat hívtak a táborba, hogy ők is a saját szemükkel láthassák az ott történt borzalmak bizonyítékait.

Feltáru a halálgyár kapuja

Hat hónappal később, 1945. január 27-én a szovjet csapatok felszabadították a legnagyobb halálgyárat, Auschwitzot. Az egységek megérkezését megelőző hetekben a tábor vezetése arra kényszerítette a foglyok többségét, hogy halálmenetekben nyugat felé vonuljon. Így rövid úton elpusztították azokat, akik képtelenek voltak az erőltetett menetre.

Amikor beléptek a láger területére, a szovjet katonák összesen hatezer, csontsovány foglyot találtak életben. Ahogy Majdanekben, úgy Auschwitzban is rengeteg bizonyítékot találtak az elkövetett tömeggyilkosságokra. A visszavonuló németek ugyan elpusztították a tábor raktárainak nagy részét, de a megmaradtakban megtalálták az áldozatok személyes holmiját. E személyes tárgyak között több százezer férfiöltöny, több mint 800 ezer női ruhadarab és rengeteg emberi haj volt, ezenkívül tízezerszázmra bőröndök is. A következő hónapokban a szovjet egységek további lágereket szabadítottak fel a balti államokban és Lengyelországban. Nem sokkal Németország 1945. májusi kapitulációja előtt felszabadították a stutthofi, sachsenhauseni és ravensbrücki koncentrációs tábor is.

Röviddel Majdanek elfoglalása után Heinrich Himmler elrendelte, hogy a megszállt keleti területeken található összes láger lakóját evakuálják a birodalom belső területeire. Így amikor a szövetséges csapatok fokozatosan elfoglalták a német területeket, sok tízezer, koncentrációs táborban fogvatartottal találkoztak, akik eredetileg máshol raboskodtak. E foglyok döntő többsége kórosan alultáplált volt és olyan betegségekben szenvedett, amelyekről a katonák azt hitték, hogy Európából jóval korábban eltűntek.

Buchenwaldi riadó

A weimari Buchenwald táborában kommunisták által irányított ellenállási mozgalom működött, amely többek között szabotálta a hadiipari termelést is. A mozgalomban részt vett minden fogva tartott nemzet képviselője, így németek, oroszok, magyarok, lengyelek, osztrákok, csehek és szlovákok is. 1944 tavaszá-

tól a lágerlakók száma rohamosan emelkedett, végül mintegy 110 ezren voltak már. A zsúfoltság miatt sokan kénytelenek voltak sátrakban tengetni napjaikat, és az amúgy is silány élelmzés tovább romlott.

1945 áprilisában az SS mintegy 30 ezer foglyot evakuált Buchenwaldból, de az ellenállás sikeresen megakadályozta további csoportok elszállítását, illetve a tábor teljes kiürítését. Április 11-én az SS összegyűjtött több mint 800 gyereket, hogy máshová vigyék őket, azonban a foglyok úgy döntöttek, nem adják ki őket, és lázadás tört ki. Mielőtt az események drámai fordulatot vehettek volna, kora délután megérkezett az amerikai 6. páncélos hadosztály, és a tábor felszabadult.

A felszabadulás után

A felszabadítók elmondhatatlan körülményekkel szembesültek a táborokban, ahol holttettek álltak halmokban temetetlenül. Bár az Auschwitz-jezgyzőkőnyek óta a nyugati közvélemény nagyrészt tudott a lágerekben történt rémtettekről, csak ezek felszabadítása után derült fény a náciak által elkövetett bűncselekmények mindegyikére. A bevonuló szövetségesek azzal szembesültek, hogy a foglyok nagy része mozgó csontvázakhoz hasonlít a súlyos alultápláltság miatt, mások pedig már mozdulni sem tudtak. A számtalan fertőző betegség miatt sok táborban az épületeket felgyújtották a bevonulók, így próbálván megakadályozni a járványok elharapozását, amelyektől nagyon tartottak.

Az, hogy a náciak próbáltak lehetőség szerint minden nyomot eltüntetni a táborokban történt embertelenségekkel kapcsolatban, azt mutatja, hogy aggódtak a súlyos retorziók miatt. A féllelmük nem volt alaptalan, mert számtalan esetben előfordult, hogy a bevonuló szövetségesek spontán önbíráskodásba kezdtek felháborodásukban. Ennek egyik példája a dachauai tábor felszabadítása után történt eseménysor.

Az amerikai 42., Szivárvány gyalogoshadosztály katonáinak szeme előtt a pokol elevenedett meg: *[A] táboron kívül egy Buchenwaldból érkezett szerelvény, mintegy 50 vagon, mindegyiken legalább 30 holttest. Napok óta állhatott így anélkül, hogy a foglyok élelmet vagy vizet kaptak volna. A legtöbbben szomjan vagy éhen haltak. Mielőtt megérkeztünk volna, az SS nehézgéppuskákkal lőtte végig a szerelvényt* – emlékezett vissza egy közlegény az ott tapasztaltakra.

A táborban további hulláhegyeket találó amerikai katonák ezután szinte eszüket veszítve elkezdtek módszeresen kivégezni a tábor őrző, magukat megadó SS-katonákat. Fontos megemlíteni, hogy az eredeti őrszemélyzet a parancsokkal, Martin Gottfrieddel együtt már korábban elmenekült, az amerikaiak által itt talált SS-ek néhány nappal korábban érkeztek a tábor külső őrzésére, és az ott elkövetett gyilkosságokhoz gyakorlatilag semmi közük nem volt.

A szövetséges katonák láttán a foglyok különféle módokon reagáltak: volt, aki az elektromos kerítésen átmászva próbált azonnal találkozni velük, ők ott lelték halálukat. Voltak olyanok is, akik azonnal rávetették magukat az örökre, és rövid idő alatt több mint 40 SS-katonát vertek agyon. Eközben az amerikai katonák tüzet nyitottak az örökre, több mint 100-at megöltek, többek között a katonai kórházban talált sebesülteket is. A következő két-három óra történéseinek dokumentálása ma már lehetetlen – annyi biztos, hogy a mintegy 350 további SS-katona többségét a tábor falánál kézfegyverrel és géppuskával szisztematikusan lelőtték. Az amerikai egészségügyi alakulat

tagjai a megsebesített, de még életben lévő németeknek nem nyújtottak elsősegélyt.

Titkosított iratok

Ma már nehezen tudjuk beleképzelni magunkat azoknak a katonáknak a bőrébe, akik a normandiai partraszállás óta számtalan harci cselekményben vettek részt, és rengeteg bajtársukat látták meghalni. Ugyanakkor az igazságszolgáltatás minden esetben a bíróság dolga, és a büntetés sem azokat sújtotta, akik a koncentrációs táborok rabjai ellen a bűnöket elkövették. A lágerekben tapasztaltak azonban olyan indulatokat generálhattak, amelyeket fegyverrel a kezükben nem tudtak uralni.

A dachauai eset után hivatalos eljárás indult a történetek tisztázására. Az amerikai illetékesek sürgősen lezárták a vizsgálatot, és a keletkezett iratok nagy részét titkosították, egy részük az elmúlt 25 évben vált kutathatóvá.

Más helyeken is történtek hasonló kihágások. Visszaemlékezések tanúsága szerint Bergen-Belsen táboraiában a felszabadító angol csapatok vizsgálat után a foglyok kezére adták a kegyetlenkedő öröket és kápkákat, akik rendszerint válogatott kínzások után ölték meg őket. A jugoszláv partizánok által felszabadított Bor munkatáborában magyar keretlegényeket ölték meg partizánok és fogvatartottak vegyesen.

Egy Sachsenhausenben felszabadult volt tisztviselő később így emlékezett az eseményekre: *Május 3-ra virradó hajnalon az őrségünk magunkra hagyott egy út menti majornban, ekkor az oroszok cca. 5-10 km-nyi távolságra voltak. Mikor szabadok lettünk, másodmagammal az erdőben bujkáló SS-ekre mentünk vadászni lált géppisztolyokkal.*

Poszttraumás állapotban

Visszaemlékezések szerint a legnagyobb koncentrációs táborok egy részében történtek atrocitások az örökkel, kápkákkal szemben. Négy tábor esetében – Bergen-Belsenben, Dachauban, Mauthausenben és Buchenwaldban – az amerikai és angol alakulatok tagjai a felszabadított táborlakókkal torolták meg az örökön a korábbi kegyetlenkedéseket, azonban fontos hangsúlyozni, hogy ezekben tevékenyen rendkívül kevés egykori fogvatartott vett részt. A megtorlások a legtöbb esetben a táborokat felszabadító katonai alakulatok számlájára írhatók.

A felszabadított foglyok jelentős része nem is volt olyan fizikai és mentális állapotban, hogy ilyen megtorlásokban részt vegyen, más esetekben pedig azért nem volt erre lehetőségük, mert az örök még a felszabadítás előtt elhagyták a táborát. A foglyok joggal éreztek mérhetetlen dühöt. Sokan egész családjuk elvesztését gyászolták, mégsem vetemedtek volna hasonló cselekedetekre.

A felfoghatatlan méretű és mennyiségű szenvedés után sokan képtelenek voltak beszélni a velük történetekről. Számtalan esetet lehetne sorolni, amikor egykori foglyok életük végéig egy szót sem ejtettek a tábori eseményekről. A ma már pszichiátriai alapvetésnek számító poszttraumásstressz-szindróma sokszor fel nem fogható cselekményekre sarkallt egykori győzteseket és legyőzötteket, fogvatartókat és fogvatartottakat. A szerencsésebb nemzedékek el sem tudják képzelni, min mentek keresztül a háború, a táborok túlélői, ezért ítélni sincs jogunk felettük – de emlékeztetünk a tragikus történetekre.

Tulok Péter

Jiddis – az ismeretlen ismerős

Nádasdy Ádám nyelvész nemrégiben a jiddis nyelv titkairól és érdekességeiről beszélt a Csányi5 Facebook-oldalán.

„A jiddis a zsidóság egyik nyelve, ám nyelvészetiileg a németből ered. Az úgynevezett askenázi zsidóság elsősorban Kelet-Európában használta/használja. Olyan helyen »élt«, ahol a német kultúra már nem igazán számított, mint Lengyelország, Ukrajna, Litvánia, Románia, illetve Magyarország távolabbi részein: Kárpátalján vagy Máramaroson – kezdte az előadást Nádasdy.

Azokon a területeken, amelyeken volt német iskola, és őrizték a kultúrát, ez a nyelv nem tudott továbbfejlődni. A jiddist beszélők héber betűket használtak, mindent fonetikusán, cirill betűkkel írtak le.

Az askenázi zsidóság nagyrészt a szlávok között élt, miután a középkor vége felé Kelet-Európába vándorolt. A »magukkal vitt« német nyelvből évszázadok alatt alakult ki a jiddis. Őriznek néhány archaizmust, mint például a *mir* szót.

A jiddis tehát hagyományos héber betűkkel leírt, alapvetően német struktúrájú nyelv, amelyben számos szláv jövevényszó van.

A 20. század első felében a Dunántúl vidéki részein a »német alapú« jiddist is használták, ez volt a »zsidós német«, szlávtság nélkül. Sajnos ez a fajta beszédmód már eltűnt. Egyrészt azért, mert nagyon egyszerű emberek használták, akik áldozatul estek a holokausztnak, másrészt a civilizálódás miatt: akik Magyarországon németül beszéltek, azok az eredetit használták.

A világirodalmi lexikonban a karikatúrisztikus zsidós beszéd nagyvárosi változatoként van számon tartva a jiddis. Ott *jidliként* szerepel, és jellemzően a kávéházi viccelődést jelenti.

A magyar mindennapokban számos jiddis szót használunk.

A *riűfkét* olyanok is használják, akiknek fogalmuk sincs arról, hogy

Wenn ich bin e Rothschild – Ha én gazdag lennék (Topol a Hegedűs a háztetőnben)

ez zsidó szó és női név – jiddis kiejtéssel. Mondjuk úgy, hogy a magyarban könnyű nőskét jelent.

A jiddis az amerikai családnévnek is megjelenik.

Ezek a nevek még a századforduló környékén, a nagy kivándorláskor születtek, amikor az egyszerű zsidó emberek megérkeztek Amerikába. A bevándorláskor a tisztviselő kérdezte a nevet, mire a bevándorló például csak azt ismételte, hogy »Sheyn«, mire a tiszt »az angol füle szerint« azt írta a papírjára, hogy

Shane. Így történt, hogy a zsidó embernek bele kellett törődnie: attól másképp írják a nevét.

Karinthy a darabról bölcseledvén Salamon szájába adja a maga bölcseledését. Nagyon érdekesen van megcsinálva. Figyeljék meg az *ó* és az *a* hangok keveredését.

Ha látnak valamit, ami hasonlít a németre, ne javítsák ki, ne nyúljanak hozzá, mert az úgy szép, ahogy van. Különbözzék egy kicsit a némettől, és akkor azt mondjuk: ez egy önálló nyelv.”

Zsidó nők, akik a hátrányok ellenére is megállták a helyüket

A numerus clausus törvény alkalmazásával megbízott egyetemi vezetők többsége nem szorult biztatásra: a baloldali és a zsidó felvételizők mellett a nőket érintő rendelkezést is túlteljesítették. A legtöbb budapesti egyetem az 1920-as évek közepéig csak a legkritikább esetben engedélyezte női hallgatók beiratkozását.

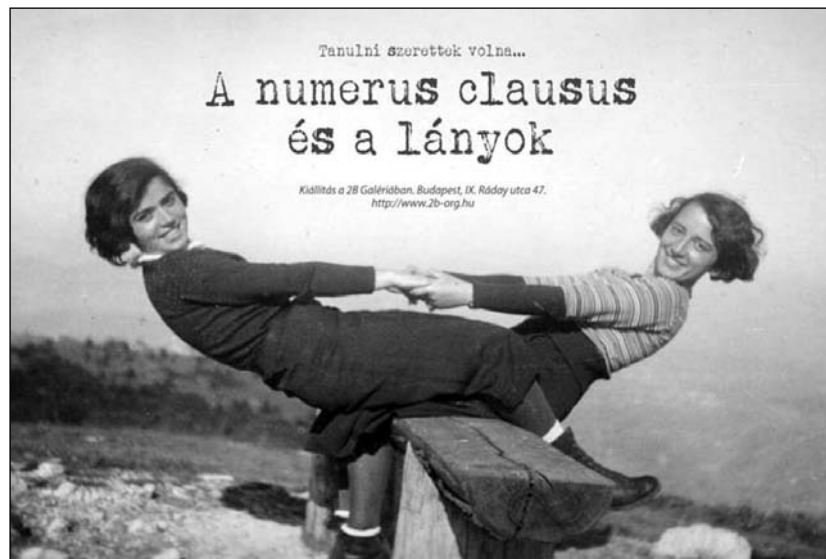
A köznyelvben numerus claususként emlegetett rendelkezés az I. világháborút követő korszak Európájának első zsidóellenes törvénye volt. Ez felülírta az addigi magyarországi gyakorlatot, amely minden érettségi bizonyítvánnyal rendelkező diák számára biztosította az egyetemi beiratkozás jogát; 1920-tól a válás- és közoktatásügyi minisztérium az egyetemi hatóságok javaslata alapján évente állapította meg a felvehető diákok keretszámát, olvasható a Kibic cikkében. A törvény azonban messze túlment az egyetemre felvehetőik számának korlátozásán: a tanuláshoz való jogot politikai, vallási, nemek szerinti és alkalmazásában gyakran faji kritériumokhoz kötötte, s ezzel megszüntette a felsőoktatásban addig érvényesülő liberális jogegyenlőséget.

Az 1920-as tanévtől kezdve az egyetemre jelentkezőket első lépésben „nemzet-hűségi” és „erkölcsi tekintetben feltétlenül megbízhatósági” szempontok alapján szűrték meg, s a felsőbb évfolyamokról is kizárták a forradalmak alatt szerepet vállaló, baloldali diákokat, mint például a Galilei Kör tagjait.

A törvény végrehajtási utasításának 3. paragrafusa előírta, hogy a tudományegyetemek az éves keretszámot az ország területén lakó egyes népfajok és nemzetiségek arányának megfelelően töltsék be. Az utasításhoz csatolt táblázat az izraelitákat külön nemzetiségnek véve, népességbeli arányukat 6 százalékban állapította meg, s ebben a számban maximálta a felvehető zsidó diákok arányát.

A törvény egy tollvonással megszüntette a zsidók 1867-es jogi emancipációját, amennyiben izraelita felekezetű magyarok helyett zsidó nemzetiségűnek minősítette őket.

A numerus clausus törvény alkalmazásával megbízott egyetemi vezetők többsége nem szorult biztatásra: a baloldali és a zsidó felvételizők mellett a nőket érintő rendelkezést is túlteljesítette: bár az utasítás szerint a betöltetlen helyek-

re nőket rendkívüli hallgatókként fel lehetett venni, a legtöbb budapesti egyetem az 1920-as évek közepéig csak a legkritikább esetben engedélyezte női hallgatók beiratkozását.

A numerus clausus törvény drasztikusan csökkentette a zsidó egyetemi hallgatók arányát, tízezrek előtt zárva el a továbbtanulás útját. A törvény mellett a Horthy-kor hivatalos politikává emelt antiszemitizmusa és a jobboldali diák-szervezetek fizikai terrorja további ezreket késztetett arra, hogy a háborút követő gazdasági és politikai válság éveit nagy nélkülözések árán külföldi egyetemekre iratkozzanak be.

Becslések szerint tízezres nagyságrendre tehető azoknak a magyar zsidó diákoknak a száma, akik 1920 és 1938 között külföldi egyetemeken tanultak – hogy azután hazatérve többnyire sikertelenül próbálják honosítani, nosztrifikálni orvosai vagy mérnöki diplomájukat. 1938 után a náciizmus európai előrenyomulása bezárta ezt a kikaput is.

A numerus clausus és a nők kapcsolatáról augusztus 26-án kiállítás is nyílik a 2B Galériában. A kiállítás főszereplőit, a képeken szereplő fiatal lányokat nehéz lenne egy kalap alá venni. Bár mindegyikük 1900 és 1925 között született, születésük helye és ideje, gazdasági és társadalmi helyzetük, családi és kulturális hátterük, lakóhelyük, felekezetük, apjuk foglalkozása, saját eredeti szakmájuk, későbbi pályájuk szerint rendkívül széles spektrumot foglaltak el. Amiben mindannyian osztoztak, az a tanulás szeretete és a továbbtanulás vágya volt – és hogy mindnyájuk életét alapvetően befolyásolta, lehetőségeiket, választásaikat korlátozta, 1945 előtt meghatározta a numerus clausus.

APRÓ- HIRDETÉS

Üzemorvosi, háziorvosi rendelés Zuglóban, Vezér u. 156. VITAPHARM. Hétfő–szerda 15–16-ig. Dr. Szigeti Miklós, tel.: 220-0230.

Műfogsorrögzítés minimplantátumokkal. Bp., Szt. István krt. 4. III. 1. 320-4778. www.drviragdental.hu és www.mini-implantatum.hu

Közös képviselet, társasházkezelés Budapesten! Tapasztalat, referenciák! Dr. Bíró Anna, Lőrincz Péter, 06-70-383-5004.

Órajavítás, faliórák felújítása garanciával. Jung Péter, VII., Garay

u. 45. 06-70-505-5620, www.jungo-ras.hu

Látássérült férfi, 63/181/90, alijához keresi párját. Fényképes válaszokat „Samuel” jeligére kérek.

Üzletünk megnyitott, vásárolunk arany fazonékszereket 10.000-25.000 Ft/gr áron, ezüsttárgyakat, karórákat, porcelánokat, festményeket, hagyatékot. VII., Erzsébet krt. 51. 06-20-312-9060.

Mária Terézia Galéria vásárol régiségeket, arany ékszereket: 12.000-25.000 Ft/gr, festményeket, bútorokat, porcelánt, karórákat, könyveket, teljes hagyatékot. 20-229-0986.

Nerc, róka, mindenfajta szőrmébundát vásárolok, teljes ruhaneműhagyatékot, kiegészítőket: 06-20-229-0986.

Eltartási vagy életjáradéki szerződést kötne középkorú hölgy idős személlyel. 06-70/945-4140.

Gyógyszer és támogatás

Továbbra is igényelhetnek esetenkénti (nem állandó) támogatást szociálisan rászoruló betegek az alábbiakhoz:

Átlagosnál drágább (kb. 5.000 és 50.000 Ft közötti) gyógyszer beszerzése.

Magánorvosi MRI-vizsgálat elvégzettetése rosszindulatú daganat kiderítéséhez abban az esetben, ha az állami egészségügy csak késői határidőre tudja vállalni.

Részletesebb tájékoztatás a következő telefonszámon kérhető: 06-1-321-3497, lehetőleg az esti órákban.

Mártír-istentiszteletek országszerte

Június 20., vasárnap

Nagykátá	11.00	temető
Gyöngyös	11.00	temető
Eger	14.00	temető
Debrecen	10.00	temető

Június 27., vasárnap

Kaposvár	11.00	temető
Szeged	10.00	hajdani gettó zsinagóga
Veszprém	14.00	temető
Gyula	11.00	temető
Békéscsaba	15.00	Ligeti zsinagóga
Miskolc	11.00	avasi temető
Hódmezővásárhely	17.00	zsinagóga
Dombóvár	14.00	temető
Újpest-Rákospalota	18.00	zsinagógakert

Július 4., vasárnap

Szekszárd	10.30	művelődési ház
Pápa	16.00	új zsidó temető
Sopron	11.00	temető
Jászberény	11.00	temető
Pesterzsébet	10.00	temető
Szombathely	11.00	zsinagóga
Karcag	11.00	temető
Pécs	10.00	temető

A további időpontokat folyamatosan közöljük. Kérjük olvasóinkat, hogy az időpontokat, helyszíneket rendszeresen kísérik figyelemmel a honlapon is (mazsihisz.hu), mert változás lehetséges.

NAPTÁR

Június 18., péntek	Támmuz 8.	Gyertyagyújtás: 8.26
Június 19., szombat	Támmuz 9.	Szombat kimenetele: 9.47
Június 25., péntek	Támmuz 15.	Gyertyagyújtás: 8.27
Június 26., szombat	Támmuz 16.	Szombat kimenetele: 9.48
Június 27., vasárnap	Támmuz 17.	Böjt

ÚJ ÉLET

a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetségének lapja
1075 Budapest, Síp u. 12.
Telefon/fax: 322-2829
E-mail: ujelet@mazsihisz.hu

Főszerkesztő:

Kardos Péter

Olvasószerkesztő:

Gábor Zsuzsa

Kiadótulajdonos:

Mazsihisz

Előfizetési díjak:

Belföldön: 1 évre 4800 Ft

Külföldre 6800 Ft/év

USA és Izrael: 7500 Ft/év

Az összeg valutában is befizethető az aktuális árfolyamon.

OTP bankszámlaszám:

11707024-22118480

OTP SWIFT kód:

(BIC) OTPVHUBB

IBAN:

HU66 1170 7024 2026 2095 0000 0000

Terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap Üz-

letág, előfizethető a kiadónál.

Postacsek: 11707024-22118480

Terjesztéssel kapcsolatos reklamációk intézése a 06-(1)-767-8262-es számon.

Szedés, tördelés:

WolfPress Nyomdaipari Kft.

Nyomdai munkák:

mondAt Kft., www.mondat.hu

Felélő vezető: Nagy László

ISSN 0133-1353

Zsidónak lenni jó Jévréjkáj bity hárásó

Szűcs Teri irodalomtörténész a **Visszatért hozzám az emlékezet című blogon örökíti meg édesanyja demenciájának történetét és az otthonápolás élményeit, tapasztalatait. A blog a nemlehetefelejteni.wordpress.com címen érhető el.**

Amikor anyám a Szovjetunióból Magyarországra jött, akkor átköltözött az egyik világból a másikba, és az egyik antiszemitizmusból a másikba. A szovjetfélélt ismerte: a zsidónak hangzó név és a közkeletűen zsidónak tartott kinézet nem volt jó – neki viszont mindkettővel többé-kevésbé szerencséje volt. El tudott tűnni a tömegben, amíg bele nem néztek a személyes irataiba. Ott a nemzetiség rubrikába be volt írva, hogy zsidó. Emlékszem, gyerekkoromban többször is kijavított: iksz vagy ipszilon *nem orosz, hanem zsidó*. Ezen mindig meglepődtem, engem itt, Magyaror-

szágon máshogy informáltak, azt hittem, hogy tág, kontúrtales, egymást valahogyan átfedő metaforákról van szó. De nem, anyám számára ezek nemzetiségi kategóriák voltak.

Nagymamámnak, Bábuskának nem volt szerencséje sem a nevével, sem a külsejével. Előfordult, hogy sorban állás közben hátraküldték: a zsidó menjen a végére. A zsidósboltban viszont, ahol dolgozott, zsidó volt a főnök, annak a zsidó fiához akarta hozzáadni anyámat. Nem kulturális gettó volt ez, nem identitás-sziget, hanem pusztán gettó.

Anyám barátai, szeretői többnyire zsidók voltak, és sokan voltak zsidók az előadók közül is, akikkel koncertszervező munkájában találkozott. Lehet, hogy ez kultúra is volt és identitás is, mondom most a Magyarországon hozzátanult fogalmakkal. Anyám a szovjet esztrád világa körül dolgozott

a hetvenes években, akkor, amikor a hírhedt antiszemitizmus cenzor, Szergej Lapin kizárta a zsidó énekesek többségét a rádióból, a tévéből és a koncertekről, kihúzatva őket a filmek stábjából. Eltűntek, akiknek zsidó volt a nevük vagy az arcuk – *idegen*, természetem hozzá –, és akik valaha is bármiféle zsidó identitást kifejező dalt énekeltek. Aki maradhatott, azzal egyezséget kötöttek. Hogyan mőködött anyám ebben a közegben, a szovjet antiszemitizmus világában? A szigeten, a barátok, családtagok közt, a szerelmi viszonyokban megképződött a zsidósága, mindenhol másutt pedig láthatatlanná vált.

Magyarországra költözve sokáig, évtizedekig nem találta a zsidóság szíveit. Nem is tudom, hogy kereste-e őket egyáltalán. Itt csak a legelején nézték a papírjait: amikor apámnak szóltak a feltevései, hogy dicséretes, hogy a Szovjetunióból választott feleséget, de jó lenne, ha nem zsidót hozna. Ő ezt a nőt szereti, felelte apám. Vagy amikor páran a közeli rokonok közül azt mondták, nem baj, hogy a Raisza zsidó.

Hogy pontosan milyen antiszemitizmussal találkozott itt, Magyarországon, nem tudom leírni – számomra túl közelivel. Megrémíthette a mindent átható mitológikus harag, aminek még igazi, élő zsidókra sincs szüksége ahhoz, hogy utálja őket, a gyűlölködő szöfordulatok hétköznapiasága. És nem akart kettős kisebbség lenni – ő itt orosz volt. Úgy döntött, nem lesz többé zsidó. És vele együtt én sem. Tizen-nég vagy tizenöt lehettem, amikor azt mondtam neki, hogy zsidó szeretnék lenni – éjjel elővette a szovjet iratokat, azóta az vagyok.

Három évvel ezelőtt ezt jegyeztem fel: anyámnak meg kellett szerkesztenie az emlékeit. Arról a nehéz és súlyos következménnyel járó döntésről, hogy elhagyta a Szovjetuniót, és később sem költözött vissza Magyarországra, pedig itt nem érezte otthon magát. Cenzúrázta az identitását, amikor a szovjet, ismerős állapotok után találkozott a harapós, számára végtelesen ijesztő magyar antiszemitizmussal. Itt egyedül volt zsidó, úgyhogy el is döntötte, többet nem lesz az. Most, amikor elfelejtette a gátakat, a narratívák kereteit, és az öncenzúra szorítása kioldott, felszabadultan zsidó. Mondja is: já jévréjka – jévréjkáj bity hárásó. Jó zsidónak lenni.

A demencia lehet áldásos, elfeledteté azt, ami évtizedeken át megnyomortott egy életet. Anyám nem emlékszik többé a szorongásra és a láthatatlanná válás hasznára: egyszerűen nem fél.

Másokkal mást feledtet el a demencia. Egy barát nagymamája azt felejtette el, hogy vége a holokausztnak. És minden nap rettegett, hogy jönnek érte és megint deportálják. A középsúlyos stádiumban, a betegség legközepeán a tanult viselkedés eltűnhet, és megmarad a csupasz ember, vagy egy mélysegesen mély, fundamentális tudás. Az egyik asszony 45-től azt tanulta, hogyan szoktassa magát a gondolat-hoz, hogy vége a holokausztnak. A másik azt tanulta, hogy ne legyen zsidó. Mindezek elmúltak.

Anyám tényleg ezt mondta egy nap: zsidó vagyok, zsidónak lenni jó. Miért, kérdeztem akkor döbbenet, miért jó zsidónak lenni? Azért, mert én zsidó vagyok, válaszolta anyám. Ilyen egyszerűen. De az igazság végett még megkérdeztem: és azt tudod, hogy sokan vannak, akik nem szeretik a zsidókat? Tudom, mondta anyám. De én zsidó vagyok, és zsidónak lenni akkor is jó.

Tanulok tőle. Tanulok a gondolkodásról, arról, ami megmarad, ha az el-sajátítottak, a kulturális és társadalmilag rétegződőnek lefoszlik a héjszerkezete, ha a szorongás, tagadás, csalódás mindent keretező narratívái elfelejtődnek. Tanulok az identitásról, az identitások ideális egyszerűségéről. Zsidónak csak azért jó lenni, mert én az vagyok, és ha bármilyen más lennék, akkor másnak volna jó lenni. Ez a vágyott állapot, ide akarunk elérni mind, különböző irányokból.

Kőbányai János: Hoppon és otthon maradv a koronavírus idején

Pedig mennyi akadályon hatoltam át, hogy a repülőgépre üljek. Megcsináltam a PCR-tesztet (igen kellemetlen az orrlyukakban és a torokban), amely 72 óráig bizonyítja Covid-mentességem. (A két oltásom – noha azok maguk is koronák: Pfeizerek – nem rúgnak labdába, noha két igazolvánnyal is rendelkezem róluk.) Ezt az újabb bizonyítványt legott ki is nyomtattam. Átestem az izraeli egészségügyi hatóságok átvérhetetlen digitális űrlapja kérdezősködésén – egy valódi akadályversenyen. S jutalmul meg is kaptam a számot e-mailben, amellyel az érkezésem után a Ben Gurion repülőtéren jelentkeznem kell egy újabb PCR-tesztért, valamint egy másik hatóság is megküldte felszólítását, hogy Izraelben (a helyen, amelyet igen részletesen ki kellett e hatóságnak szolgáltatni) mennyi időt kell karanténban maradnak.

Az esetleg rám tapadt vírusokat neutralizáló intézkedések végén, miután mindent – leginkább a Covid-mentességemről tanúskodó dokumentumokat – elpakoltam s egy kicsit megpihenni tértem az éjszakai indulás előtt, jött az sms, hogy a Ryanair törölte a járatát Tël-Avivba.

A hidegzuhány nem ért teljesen váratlanul, hiszen egész nap a híreken lógtam. Állandóan a Háácre és a Jerusalem Postra kattantam a nálamnál oly smárabb telefonon. Innen értesültem, hogy a nagy amerikai, majd az angol

Ártatlanul

és német légitársaságok beszüntették a közlekedést Izraellel a harcok csitul-táig. Aztán újabb hír röppent fel, hogy a Ben Gurion nemzetközi repülőtérre érkező járatokat egy Eilat melletti légikikötőbe irányítják. Legott vettem is egy csomó zsömlét, hogy szendvicseket készítsék a hosszú – feltehetően autóbuszos – útra vissza az ország (amely ezúttal „lángoktól ölelt”) belsejébe. Nem sokkal utána valamelyik izraeli újságban – a budapesti villamoson – azt olvashattam, hogy Gázából az eilati repülőteret is megkeresték a buzgó rakéták, ezért ott is felfüggesztették a repülőgépek fogadását. (Miután már a sajtókrém és a paprikák is beszereztem a szendvicseket.) S még mindig a villamoson kaptam az e-mailt a Ryanairtól, hogy pontosan hány perccel indulás előtt kell becsekkolni. Hurrá! Mehetek. (És kenhetek – szendvicseket.)

Úgy látszik, ez a Ryanair tud valamit, van a pucájában vér, vagy tisztában van azzal, hogy délelőtt, amikor a Szentföldre megérkeznek, még nem hull rakétaeső – ezt fenntartják az estére, amikor a sötét égen jól mutatnak az átviharzó tűzgömbök, s a TV-adók is meghatványozzák a hatást a közvetítéseikkel.

Épp a taxit akartam megrendelni, amikor megérkezett az sms a járat törléséről.

Pedig hogy elképzelttem, hogy még éjjel kettőig, a taxi érkezéig megírom a posztot a napi fejleményekről, mint eddig tettem volt – azzal a hetyke utolsó mondatl, hogy a következőt már a terepről küldöm. A háború és polgárháború különös kevercséről, s annak is a közepéből: Lodból keltezem tudósításaimat. És a zsidó zarándokútnapról, a sávuotról is beszámolok. (E két jelenség egyúttáthatásai és tanulságait vizsgálva.) (Miközben a feleségemtől megkérdeztem az albérlete adatait az űrlap kérdéseire, a WhatsAppon megtekinthetem bevásárlókocsija roppant rakományát, amivel engem és a családot traktált volna az ünnepen.) (Persze az én bőröndöm is tele gasztronómiai hungarikumokkal.)

Azonban Gázában másképp döntöttek. Mind egy öt éves kisfiú életpályájának kurta módon való megszakításáról, úgyszintén a feleségemet ölelő karjaim hirtelen megbénításáról. Több millió ember programmódosításáról gondoskodott a négy nap alatt kilőtt 1500 rakéta. (S ez egyre több ember teljes életprogram-változtatását is magában foglalja, mert egyre többeknek nem lesz módjuk folytatni.)

Nincs közöm hozzájuk, s nekik énhozzám.

Azonban a gyilkos rakéták, a félelmet előidéző terror-ijesztgetések épp azt bizonyítják, hogy nagyon is, sok szálon, sőt: több idő dimenzióiban is közünk van egymáshoz. A Budapest Izrael második (vagy első, fölösleges a rangsorolás) hazájának tekintő ünnepelni vágyónak és a Hamász terroristáinak, s velük az arab világnak, amelynek ők az öklei szerepét alakoskodják. Ugyan-ezen öklök az én sokszálú és -dimenziójú kapcsolatokat megkérdőjelelik. Maradjak csak hoppon! (Koppon. Vagy: a seggem.)

Most sajna ott maradtam.

Azonban a jegyet már átfoglaltam a jövő hétre. (Amikor is újabb PCR-tesztet, űrlapkitöltési procedúrát kell végigcsinálnom.)

Igen, a jövő hétre! Az első, még nem törölt járatra! Azaz a közeljövőre, amikor ha nem is szelíd kérésre, de Izrael – és nem az őt körülvevő világ – olyan helyzetet teremt, hogy megnyithassa a repülőtereit, s ezáltal az utat feleségem karjaiba és süteményeikhez.

Csak azért is: *Ván/lesz Jövő*. Valamivel a Messiás elérkezte előtt, amikor e vágyak (ölelés, süti) beteljesedése elől (még ama nagy megváltás ideje előtt) elgördülnek a Covid és a gyűlölet felállította akadályok.

Múlt és Jövő Online

...és ideje van a nevetésnek

- Katona! Fel tudna váltani egy ezrest?
- Persze, haver.
- Katona, így nem beszélünk egy tiszttel! Szóval fel tudja váltani?
- Nem, uram!

Szergej és Szerjőzsa járőrözik a 20 órától életbe lépő kijárási tilalom idején. Szergej meglát egy sötét alakot, előkapja a fegyverét és lelövi.

– Te marha! – mondja Szerjőzsa –, még csak 10 perc múlva lesz 20 óra, miért lőttél le?

– Ismerem, messze lakik, úgysem ért volna haza...

Egy 17 éves izraeli úszó taszította le a trónról Hosszú Katinkát

Az izraeli Anastasia Gorbenko 200 vegyesen nyert aranyérmet a budapesti úszó-Európa-bajnokságon, megelőzve a magyar klasszist, aki 2010 óta mindig az élen végzett ebben a számban.

2010 óta folyamatosan Hosszú Katinka nyerte a 200 méteres vegyesúszást az Európa-bajnokságokon. A budapesti kontinenstornán azonban a 17 éves Anastasia Gorbenko és a brit Abbie Wood is megelőzték a döntőben, írja a Kibic. Az izraeli versenyző új nemzeti csúcsot felállítva, 2:09,99-es idővel lett Európa-bajnok.

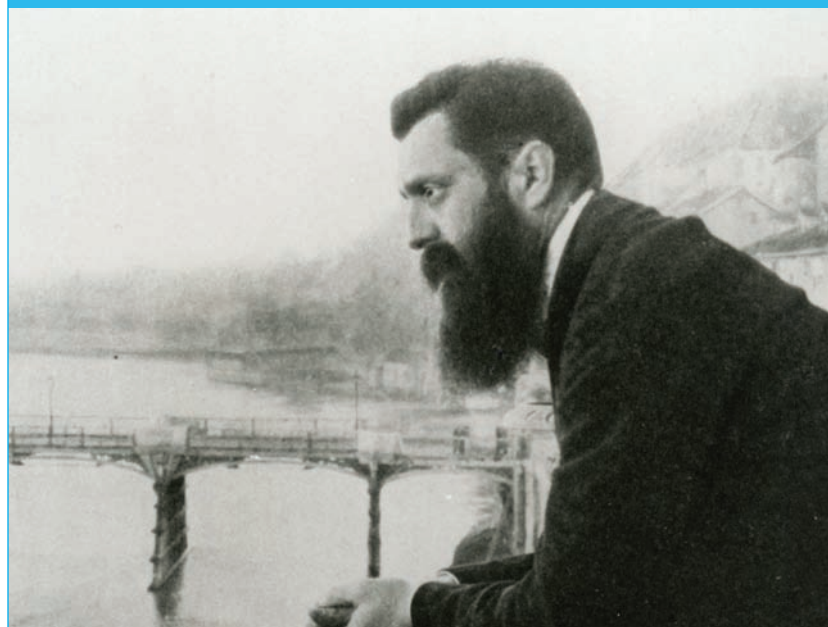
Gorbenko Haifán született, Ukrajnából alijázott szülők gyermekeként. Kislencéves korában kezdett el úszni a Maccabi Kiryat Bialik csapatában. 2018-tól a Wingate Sportakadémia keretei között edzett, s rögtön ifjúsági olimpiát nyert Argentínában 200 vegyesen.

Ő az első izraeli úszónő, aki Európa-bajnokságon aranyérmet tudott nyerni. Korábban a nők között csak Amit Ivri szerzett bronzérmet 100 pillangón még 2012-ben. A férfiaknál öt évvel ezelőtt ért el ezüstöt a londoni Európa-bajnokságon Jakov Tomarkin (200 hát) és Gal Nevo (200 vegyes). 2012-ben Jonatan Kopelev lett Európa-bajnok 50 méteres hátúszásban.

A győztes izraeli Anastasia Gorbenko, az ezüstérmes brit Abbie Wood és a bronzérmes Hosszú Katinka Fotó: MTI/Kovács Tamás

Herzl Tivadar örököi hagyta nekünk....

Biztosítani akarjuk a zsidó nép és Izrael Állam létének folytonosságát.

Az Ön öröksége is hozzájárulhat e célhoz.

Keren Hayesod - United Israel Appeal,
a szervezet, amely Izrael részére gyűjt adományt.

Tölünk megtudhatja hogyan

E-mail: legacy@kh-ua.org.il

Telefax: +972-4-6263636

Mobil: +36-30-7154136, 70-9330068

